OUDE HOLLANDSE WATERLINIE

Historische Kring NIEUWPOORT

Streefkerk Groot-Ammers Nieuwpoort Langerak Waal

By Clockgeluy 2021-1

Thema: Nederlands-Indië

By Clockgeluy

is een uitgave van de *Historische Kring Nieuwpoort* en verschijnt twee keer per jaar.

Bestuur van de *Historische Kring Nieuwpoort*:

Voorzitter	Adrie den Hartog	Binnenhaven 27, 2965 AB Nieuwpoort tel. 0184 – 602229, mail: adriedenhartog56@gmail.com
Secretaris	Carin den Toom	Hoogstraat 24, 2965 AL Nieuwpoort tel. 0184 – 633188, mail: carinnetje@live.nl
Penningm.	Adrie den Hartog	Binnenhaven 27, 2965 AB Nieuwpoort tel. 0184 – 602229, mail: adriedenhartog56@gmail.com
Lid	Marianne van Drenth	Hoogstraat 10, 2965 AL Nieuwpoort tel. 06 - 12051036, mail: ma-v@live.nl
Te benoemen lid	Annie Slob	Vuurkruidstraat 14, 2965 BG Nieuwpoort mail: slobannie@gmail.com
Te benoemen lid	Matzy van Harten	Hoogstraat 40, 2965 AL Nieuwpoort mail: matzy.vanharten@kpnmail.nl

Erevoorzitter: H. P. J. Keukelaar
Ereleden: T. Korporaal en E.A.N. Kon

Adres: Hoogstraat 53, 2965 AK Nieuwpoort
Corr. adres: Binnenhaven 27, 2965 AB Nieuwpoort
E-mail: **Algemeen:** info@historischekringnieuwpoort.nl
Ledenadministratie: administratie@historischekringnieuwpoort.nl
Rondleidingen: rondleidingen@historischekringnieuwpoort.nl

Website: www.historischekringnieuwpoort.nl
Rek.nr: NL42RABO032 35 11 953 (Rabobank)

Kopij voor ***By Clockgeluy*** liefst per mail naar: ByClockgeluy@historischekringnieuwpoort.nl

Contributie wordt per kalenderjaar berekend. Bij keuze voor automatische incasso, is de afschrijving rond 1 april. Als u zelf uw overmaking regelt, vragen wij u dit voor april te doen naar het genoemde rekeningnummer. De contributie bedraagt € 15,00 voor leden in ons werkgebied (Waal, Langerak, Nieuwpoort, Groot-Ammers en Streefkerk) en € 22,50 (i.v.m. verhoging portokosten) voor leden die daar buiten wonen.
Wilt u een machtiging afgeven? U kunt het machtigingsformulier opvragen via een mail aan: administratie@historischekringnieuwpoort.nl of telefonisch bij één van de bestuursleden. U kunt het machtigings-formulier ingevuld en ondertekend aan ons terugsturen of afgeven.

Algemeen Nut Beogende Instelling
ANBI

Historische Kring NIEUWPOORT
Streefkerk Groot-Ammers Nieuwpoort Langerak Waal

Van de redactie

Beste lezer,

Hierbij een extra dik corona nummer! Deze BC gaat voor een groot deel over de Indiëgangers tussen 1945 en 1951 vanuit Groot-Ammers, Langerak, Nieuwpoort en Streefkerk. Allemaal vrijwilligers of dienstplichtige militairen, totaal zo'n 88 mannen, waarvan er 3 sneuvelden.

Zoals in het boek "Polderjongens tussen de Sawah's" van Teus Korporaal te lezen is, was zo kort na de Tweede wereldoorlog in onze regio nog niet écht doorgedrongen wat er in Indonesië speelde:
"*De politiek stuurde ons, het was een beslissing van een parlement dat we zelf hadden gekozen……Oud-militairen gaven aan dat ze nauwelijks iets van de wereld kenden. De oorlog was pas afgelopen en zij hadden daardoor hun horizon buiten hun Alblasserwaardse omgeving nog nauwelijks kunnen verkennen. Velen hadden nog nooit in een trein gezeten! Naderhand toen de berichtgeving vanuit Indië beter op gang kwam en meer bekend werd wat er werkelijk aan de hand was en de publieke opinie op gang kwam, nam ook het verzet toe.*"

Kortgezegd riep Soekarno de onafhankelijkheid van de Republiek Indonesië uit, terwijl de Nederlandse regering een geheel ander scenario in gedachten had, namelijk Nederland, Suriname, Curaçao en Indonesië als één Koninkrijk, met Wilhelmina als staatshoofd. Tijdens en na de twee politionele acties werd Nederland door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties tot de orde geroepen om tot overeenstemming te komen en te stoppen met vechten. Op 27 december 1949 was Indonesië onafhankelijk. Een geschiedenis die op meerdere manieren uit te leggen is. Wij beperken ons tot het optekenen van de verhalen van degenen die destijds in Indonesië geweest zijn.

In deze BC is een klein aantal activiteiten beschreven, omdat er door het coronavirus helaas nog weinig te organiseren was. Ook valt er te lezen over een tweetal opgravingen en bijbehorende bodemvondsten in Groot-Ammers.

Achter de schermen wordt er ondertussen hard gewerkt aan de aanpassing van het museum en hier wordt enthousiast verslag van gedaan door Rob Anders, Matzy van Harten en Lyanne de Laat. Bij deze onderzoeken en (voorbereidende) werkzaamheden zijn ook veel, niet bij naam genoemde, vrijwilligers betrokken. Leuk om te lezen dat het museum over de OHWL steeds meer vorm krijgt!

Tot slot nog een rectificatie betreffende het Jubileumnummer van BC in dec. 2020: Pag. 20, foto doktershuis: Buitenhaven 9 was niet in gebruik als dokterswoning, toen Fam. Bon in Nieuwpoort woonde. De dokterswoning was vóór 1906 gevestigd aan de West Hoogstraat 103 (nu H48 Galery). *Bron: Stede Nieupoort 5, "De gezondheidszorg in Nieuwpoort en directe omgeving in en rond de negentiende eeuw, G. den Hartog*

Veel leesplezier, Carin den Toom

Inhoudsopgave

• Van de redactie	Carin den Toom	1
• Van het bestuur	Adrie den Hartog	3
Titel	**Auteur**	**Pagina**
• Meer dan 6200 jongens keerden niet meer terug naar Holland	Ed van Tuijl	4
• Interview met Koos Voets	Leigje van den Engel	7
• Archeologische oppervlakte-vondsten Achterland	Hans Keukelaar	9
• "De vijand was altijd onzichtbaar."	Ed van Tuijl	10
• Oude Hollandse Waterlinie; Schoonhoven	Petra Deelen	14
• Twin-City Stadswandeling	Annie Slob	16
• Rondje Molenlanden op OMD; Waard om te bekijken	Carin den Toom	16
• Oude Hollandse Waterlinie concert in het Arsenaal	Jan Kees van Asperen	18
• Licht op de Linie		18
• "Achteraf voelden wij ons toch min of meer gebruikt."	Ed van Tuijl	19
• Klaas Voormolen; eerste assessor Nieuwpoort	Peter van Rooden	23
• In memoriam	Erik Kon/Joke van Leeuwen	26
• Een boeiend leven tussen meubels en textiel	Ed van Tuijl	29
• Vragen aan een vrijwilliger; Bert Bikker	Carin den Toom	33
• "Ik heb nooit één dag vrij gehad."	Ed van Tuijl	35
• Oude gebruiken uit Nederlands-Indië	Marianne vD, Carin	39
• Instaprondleidingen vanaf de Dam	Van de redactie	41
• Stadsgids worden, iets voor jou?	Van de redactie	42
• In onderhoud: De maquette van Nieuwpoort	Matzy van Harten	43
• De inundatiesluis van Nieuwpoort, een onderzoek	Rob Anders	45
• De Oude Hollandse Waterlinie leeft	Lyanne de Laat	48
• Stede Nieupoort 8	Van de redactie	49
• Schatten van de vuilnisbelt	Matzy van Harten	50
• Aanwinsten	Van de redactie	52

Historische Kring NIEUWPOORT
Streefkerk Groot-Ammers Nieuwpoort Langerak Waal

Van het bestuur

Beste mensen,

Ging de jubileumuitgave over topsport, soms heb ik het gevoel dat we ook met topsport bezig zijn binnen de Historische Kring Nieuwpoort (HKN). Er gebeurt veel en er moet veel gebeuren. Er moeten keuzes worden gemaakt en dat allemaal in een moeilijke tijd, waarin we elkaar niet kunnen ontmoeten.

De overdracht van legaat "Vredebest" kwam opeens in een stroomversnelling en is op één van de laatste dagen van het jaar 2020 overgedragen. Via machtiging aan de notaris omdat het niet gewenst was met zoveel bij elkaar te komen. Wel erg jammer! We gaan binnenkort een afspraak maken om digitaal bij elkaar te komen met hen die gevraagd zijn voor het bestuur van de Stichting. In overleg met elkaar gaan we inhoud geven aan de oprichting van een Stichting. Hoe we dit gaan doen en of en hoe we de leden hierbij betrekken weten we nog niet. Voor het wijzigen van de statuten is in elk geval een ledenvergadering nodig.

Voor de verbouwing van het stadhuis en de inrichting van het museum is er erg veel werk verzet. Voor een belangrijk deel bestaat dit uit vergaderen en keuzes maken. Gelukkig verloopt dit in goede samenwerking met de gemeente, architect en de ontwerper. Als projectleider verzet Lyanne de Laat hiervoor veel werk voor ons.

Vanwege de digitalisering moeten we ons bezinnen op onze collectie. Wat willen we bewaren, hoe, hoeveel en waar. Lastige keuzes moeten worden gemaakt. Door onszelf vragen te stellen komen we daar wel uit. Alles is dan echter niet gelijk georganiseerd en heeft een plek gekregen waar het wordt bewaard.

In deze By Clockgeluy worden verhalen verteld over het toenmalige Nederlands-Indië. Aanleiding voor deze verhalen waren documenten en attributen die we geschonken hebben gekregen. We realiseren ons dat dit een beladen onderwerp is. Het bestuur van de HKN neemt hierin geen standpunt in, anders dan dat het verhalen zijn van en over mensen die daar zijn geweest binnen onze gemeenschap.
Mocht u meer over dit onderwerp willen lezen, dan raden wij u aan (dit in overleg met drs. Jeroen Kemperman van het NIOD, Instituut voor oorlogs-, holocaust- en genocidestudies te Amsterdam) het recent uitgekomen boek van David van Reybrouck 'Revolusi; Indonesië en het ontstaan van de moderne wereld'' te lezen.

Namens het bestuur veel leesplezier gewenst,

Adrie den Hartog.

Meer dan 6200 jongens keerden niet meer terug naar Holland

Toen Japan op 15 augustus 1945 capituleerde, kwam er ook een einde aan de jarenlange bezetting van het toenmalige Nederlands-Indië. Twee dagen later, op 17 augustus, namen nationalisten, die al ver voor de oorlog zelfstandigheid nastreefden, de kans waar om de onafhankelijke Republiek Indonesië uit te roepen. Met als leiders president Soekarno en premier Hatta.
Nederland erkende de republiek niet en zette alles op alles om de kolonie te behouden. Zo'n 15000 oorlogsvrijwilligers werden naar Indië gestuurd. Maar samen met het Koninklijk Nederlands Indische Leger, het KNIL, bleken ze niet in staat om orde en gezag te herstellen. Schrijnend is de Bersiap periode. Van oktober 1945 tot april 1946 trokken extreme nationalisten, vooral groepen jongeren, door de steden op Java en Sumatra om te plunderen, te roven en te moorden. Alle niet Indonesiërs, en dan met name de Hollanders, waren hun leven niet meer zeker. Hele gezinnen werden uitgemoord. Zo'n 3500 Nederlandse burgers kwamen tijdens de Bersiap periode om het leven. Maar ook tienduizenden Indische Nederlanders, Chinezen en Molukkers, die in het KNIL hadden gediend.

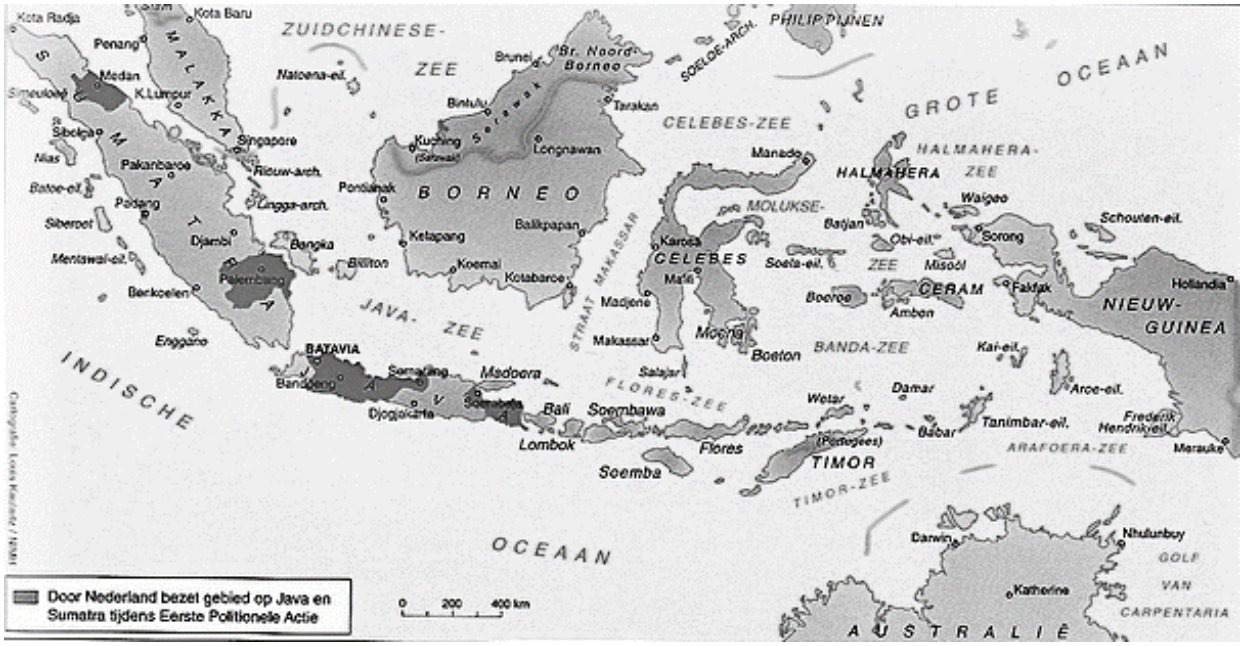

Om de orde en het gezag te herstellen werd in 1946 besloten om in het overzeese gebiedsdeel een grote militaire macht te vormen. Dat betekende dat de jongens die in militaire dienst moesten, verplicht naar Indië konden worden gestuurd. Vanaf september 1946 was dat de zogenaamde 7 december divisie. In totaal ruim 18000 soldaten. Zij mochten pas na drie jaar weer terug naar Holland. Net als trouwens de jongens van de Palmboom divisie die in 1947 zouden worden ingezet. Al deze militairen, zo kort na de bevrijding van de Duitse bezetter in eigen land, moesten nu ver overzee strijd gaan leveren tegen de NTI, het leger van Soekarno.

Voor hen duurde de oorlog feitelijk nog een paar jaar langer.

In april 1946 werd voor het eerst onderhandeld tussen Nederland en vertegenwoordigers van de republiek Indonesië. Maar dat liep op een mislukking uit. De tweede poging, in november van dat jaar leek meer resultaat op te leveren. Maar omdat dit akkoord inhield dat Indië nog altijd niet volledig onafhankelijk zou worden, was vanaf nu sprake van een echte oorlogssituatie.
Vooral op Java en Sumatra. Steeds meer Nederlandse soldaten sneuvelden. Als gevolg van sluipschutters en mijnen die door de onafhankelijkheidsstrijders werden gelegd. Daarom volgde op 20 juli 1947 de eerste politionele actie. In korte tijd werden grote gebieden op Sumatra, Midden-Java en Oost-Java op de republikeinen heroverd. Belangrijke gebieden want nu kwamen plantages, olievelden en industriegebieden weer in Nederlandse handen. Maar onder internationale druk moest de actie op 5 augustus worden beëindigd.
Na de eerste politionele actie werd de strijd voortgezet in de vorm van een guerrillaoorlog.
Op 19 december 1948 volgde de tweede politionele actie. Nu met als belangrijk doel Jogjakarta op Midden-Java en een groot deel van Sumatra te heroveren.
In Jogjakarta was het hoofdkwartier van de republiek gevestigd. De stad werd inderdaad heroverd en Soekarno en Hatta werden gevangengenomen.
Maar weer drong de veiligheidsraad van de Verenigde Naties, onder druk van vooral Amerika, erop aan dat de actie beëindigd zou worden en de leiders zouden worden vrijgelaten.

Uiteindelijk werd in 1949 door diezelfde Verenigde Naties een resolutie aangenomen die moest leiden tot de definitieve totale onafhankelijkheid van Indonesië. Op 27 december 1949 werd de soevereiniteitsoverdracht getekend. En kwam er een einde aan de strijd in de gordel van smaragd. Vanaf januari 1950 werd met grote troepentransportschepen begonnen om al die Nederlandse militairen te repatriëren. Terug naar het vaderland.
Maar ruim 6200 jongens kwamen nooit meer terug. Zij vonden de dood in het verre Indië. Onder hen Johannes Uittenbogaart en Hains den Oudsten uit Groot-Ammers en Hendrik Schippers uit Langerak.
In deze uitgave blikken we terug met drie Indië

Peloton PVK op weg naar actiegebieden rond Merau. Foto: Ed van Tuijl

veteranen. Alle drie in de negentig. Maar over hun verblijf in de tropen kunnen ze nog boeiend vertellen.

Overigens werd bij de soevereiniteitsoverdracht in 1950 besloten dat een van de grootste eilanden, namelijk het noordoostelijk gelegen Nieuw-Guinea bij Nederland zou blijven behoren. Althans het westelijk deel. Het oostelijk deel viel altijd al onder Australië. De bewoners van het eiland waren de Papoea's. Vooral in het binnenland waren dit nog zeer primitieve stammen, waar zelfs in 1961 het koppensnellen nog voorkwam. Nieuw-Guinea bleek, met name voor veel gezinnen van KNIL- militairen die enorm opzagen tegen de reis naar het koude Nederland, een mogelijkheid om zich daar te vestigen en een nieuw bestaan op te bouwen.
Maar in de jaren daarna begon Soekarno ook dit gebied op te eisen. Nederland daarentegen voelde daar niets voor. Men was juist begonnen met het toewerken naar een zelfstandig Nieuw-Guinea. Er was al een begin van een eigen strijdmacht. Het Papoea Vrijwilligers Korps. Het PVK.

Soldaten Merauke op patrouille in primitieve Papoeakampongs. Foto: Ed van Tuijl

Andermaal voerde ons land een guerrillaoorlog in de tropen. Vanaf 1961 waren er steeds vaker landingen van Indonesische militairen. Mariniers en infanteristen van het 6de infanteriebataljon Oranje Gelderland moesten de infiltranten opsporen en uit-schakelen. In januari 1962 probeerde Indonesië op grotere schaal te infiltreren. Drie snelle motortorpedoboten vol infiltranten werden onderschept door het Nederlandse fregat Ms Evertsen. Een van de drie boten werd meteen tot zinken gebracht. Zo'n tachtig Indonesiërs kwamen hierbij om het leven. Vanaf april werden bij de zuidelijke plaatsen Sorong, Fak-Fak, Kaimana en Merauke door Indonesische parachutisten landingen uitgevoerd.

Zij moesten een bruggenhoofd vormen voor een grote invasiemacht. Mariniers en dienstplichtige jongens van Oranje Gelderland wisten veel para's op te sporen en uit te schakelen. Het waren korte maar vaak vrij heftige vuurgevechten. Daarbij sneuvelden 25 Nederlandse militairen. Aan Indonesische kant viel een veelvoud aan slachtoffers. Bovendien gaf een groot aantal para's zich over.

Maar intussen was wel duidelijk dat Soekarno een grote invasie op de zuidkust aan het

voorbereiden was. Hij beloofde zijn volk dat op 17 augustus van Sorong tot Merauke de rood-witte vlag zou wapperen.
Terwijl de Indonesische invasiemacht, gesteund door Russische onderzeeboten, al op weg was, werd op 15 augustus 1962 alsnog een akkoord gesloten. De Papoea's zouden na tien jaar Indonesisch bewind zogenaamd alsnog kunnen kiezen. Zelfstandig of verder onder Soekarno. Die verkiezing bleek, zoals verwacht, een schijnvertoning. Het land werd definitief ingelijfd.

Ed van Tuijl

Interview met Koos (Jacobus) Voets

Groot-Ammers, 8 november 2018

Koos woont op een ruime boerderij uit 1870 aan het Achterland in Groot-Ammers. Dat duurt niet lang meer, want binnenkort verlaat hij dit pand voor een eengezinswoning in Langerak.

Koos is geboren aan de 'overkant', in Vlist. Zijn vader had daar een boerderij. Deze werd later voorgezet door de jongere broer van Koos. Met financiële hulp van zijn vader lukte het Koos om de boerderij aan het Achterland te kopen. Koos wist al jong dat hij boer wilde worden. Zijn vader had hem daarover, vindt hij achteraf, een reëel beeld geschetst: je moet hard werken, hebt met veel (overheids)regels te maken en je moet zelfstandig beslissingen kunnen nemen, omdat je eigen baas bent. Koos dacht aan deze voorwaarden te voldoen, had zin in het bestaan als boer en begon in 1971 met zijn eigen bedrijf. Qua mentaliteit hoefde Koos niet echt te wennen aan de Alblasserwaard, hij vond die vergelijkbaar met Vlist en omgeving.

Boerderij Achterland 29

35 jaar lang heeft Koos zijn bedrijf gevoerd. Toen hij 65 werd is hij geleidelijk met werkzaamheden gaan stoppen. In een keer stoppen leek hem geen goed idee. Het vee ging weg, de stallen werden schoongemaakt en opgeruimd. Momenteel, 11 jaar nadien, gaan zijn vrouw en hij de boerderij verlaten. Een opvolger voor het bedrijf in zijn eigen gezin is er niet, zijn zoon maakte een andere beroepskeuze.

De boerderij die Koos als jonge boer overnam, was gedurende 40 jaar verhuurd geweest. Aan woonhuis en stallen was in die 40 jaar niets gedaan, dus dat betekende verbouw (van het woonhuis) en nieuwbouw van stallen. Hierbij ging een aantal historische details aan het huis verloren. Dat betrof bedsteden, een opkamer, een rookschoorsteen voor de hammen en een waterzolder. Een bakoven, die in de muur van de woonkamer zat, is naar de Historische Kring Nieuwpoort gebracht. Detail: de bedstee op de hooizolder, bedoeld voor een knecht, was niet geschilderd, die van de boer uiteraard wel…

Het bedrijf van Koos is naar destijds geldende maatstaven middelgroot te noemen. Hij had 23 melkkoeien en 120 vleesvarkens. Koos is niet meegegaan in de trend van: 'almaar groter groeien'. Daar is hij achteraf tevreden over. Zeker gezien alle overheidsmaatregelen, die gedurende die jaren over de boerenbedrijven werden uitgestort en die Koos met regelmaat als onverstandig benoemt. Hij kon het werk alleen aan, af en toe aangevuld met een loonwerker. Hij trouwde met zijn buurmeisje, een boerendochter die wat dat betreft wist waaraan ze begon.

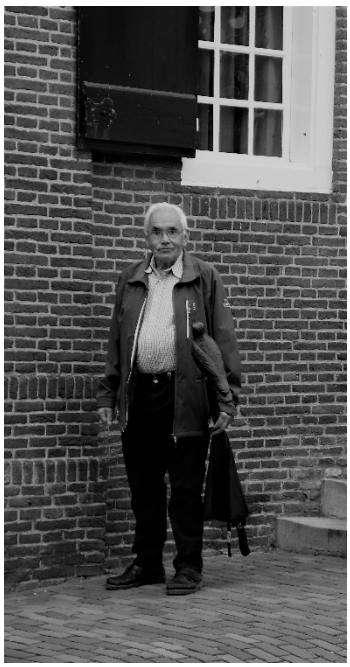

Koos als stadsgids van Nieuwpoort

Koos heeft nooit spijt gehad van zijn beroepskeuze. Door zijn vader werd hij voorbereid op het bestaan van boer, maar ook gestimuleerd om zich te scholen, hij volgde de lagere en daarna de middelbare agrarische school. Hij maakte perioden van economische groei mee, maar ook van neergang, zoals in de jaren 70. Hij had in die 35 jaar te maken met de verdergaande Europese regelgeving, die voor allerlei landen kon verschillen en voor hem lang niet altijd logisch overkwam. Toen hij geleidelijk met pensioen ging, merkte hij wat een opluchting het was niet meer met de regelgeving bezig te hoeven zijn. Als Koos terugkijkt op zijn werkzame leven, constateert hij dat er heel veel veranderd is.

Koos woonde tijdens de watersnood van '53 nog in de Krimpenerwaard, in Vlist. Hij ziet nog voor zich dat de gemeentebode in storm en regen op zijn fiets de boeren kwam waarschuwen zich gereed te houden, zodat ze hun vee in veiligheid konden brengen op hoger gelegen grond, zoals de dijk. Dit bleek uiteindelijk niet nodig, het vee kwam niet in gevaar.

In zijn huidige levensperiode doet Koos vrijwilligerswerk voor de Historische Kring en voor de Kerk. Dat is leuk werk en daar krijgt hij positieve reacties op.

Leigje van den Engel

Archeologische oppervlaktevondsten Achterland

Al vele jaren vond Koos Voets bij het bewerken van zijn tuin in Achterland 29 allerlei scherven. In plaats van deze in de kliko weg te gooien, heeft hij ze vele jaren bewaard. Op zeker moment kreeg ik een telefoontje van hem, of ik ze eens wilde komen bekijken. Dus de fiets gepakt en aangekomen in het Achterland kreeg ik zijn vele vondsten te zien. Ik heb toen alles gesorteerd, in dozen gedaan meegenomen en daarna is alles opgeslagen in ons depot.

Foto boven: Overzicht van de vondsten. Foto: Hans Keukelaar

Foto rechts: Uitgelichte pijpenkoppen. Bovenste rij v.l.n.r; 1 Oudste kop uit 1650, 3 met merk van de maker.
Onderste rij: 3 pijpen met afbeeldingen en letters. Letters zijn afkorting naam van de pijpenmaker. Foto Hans Keukelaar.

V.l.n.r. boven: Majolica aardewerk, bord met spreuk. Onder: 1 kenmerk voor determinatie kruik, 2 kruik met wapen Amsterdam.
Foto: Hans Keukelaar.

Deze vondsten geven ons een beeld uit het dagelijks leven van de inwoners van Groot-Ammers. Ze hadden in de 17e eeuw al geld om dure tabak te kopen en dit genietend uit een klein pijpje te roken. Het Majolica aardewerk is o.a. veel gemaakt in Noord-Holland en was vrij duur in de aanschaf.

Geschonken door Koos Voets aan de HKN

Hans Keukelaar

“De vijand was altijd onzichtbaar.”

Herinneringen van Indië veteraan Anton den Haan

Omdat we graag nog het verhaal van een aantal Indië-gangers uit een van onze dorpen willen vastleggen, bezoeken we Anton (officieel Anthonie) den Haan in de Hof van Ammers, in Groot-Ammers. 92 jaar jong. De veteraan geniet nog van een uitstekende gezondheid en kan zich zijn jaren in Indië super helder voor de geest halen.

“Natuurlijk kan ik dat”, reageert hij. “Tenslotte is dat een periode in je leven geweest waarin je toch onder de nodige spanning leefde. De kans om te sneuvelen of zwaargewond te raken was immers altijd aanwezig. Vandaar dat die jaren toch min of meer in je geheugen gegrift staan.”
Nou maakte onze Indië veteraan daarvóór ook al een periode mee die je niet snel kon vergeten. Namelijk de vijf oorlogsjaren hier in Nederland.
Hij werd geboren in Nieuw-Lekkerland. Groeide op in een gezin van elf kinderen en was in januari 1945 een knaap van zeventien jaar. Oud genoeg voor de Duitsers om hem ergens in Duitsland tewerk te stellen. In die tijd uiterst gevaarlijk want dat tewerkstellen was nou juist bij Duitse bedrijven die regelmatig doelwit waren van Engelse en Amerikaanse bommenwerpers.
“Dus toen ik bericht kreeg dat ik me moest melden voor vertrek naar Duitsland besloot ik niet te gaan”, vertelt hij. “Ik dook onder. Samen met dorpsgenoot Adriaan Verweij en nog een jongen, ik dacht zijn broer, hebben we toen maandenlang verstopt gezeten in het griendgebied tegen Kinderdijk aan. In Lekkerland beter bekend als ‘Grootvaders bos’.

Na de bevrijding ging Anton werken bij Kloos in Kinderdijk.
“Maar niet veel later moest ik in militaire dienst”, vervolgt hij. “Op 1 maart 1948 moest ik me melden in Amersfoort. Ik werd ingelijfd bij de Huzaren van Boreel. Ik was niet echt blij, want je wist dat dit legeronderdeel werd ingezet in de strijd in Indonesië. Ook ik moest naar de Oost. Met andere woorden de kans om niet terug te keren was zeker aanwezig.

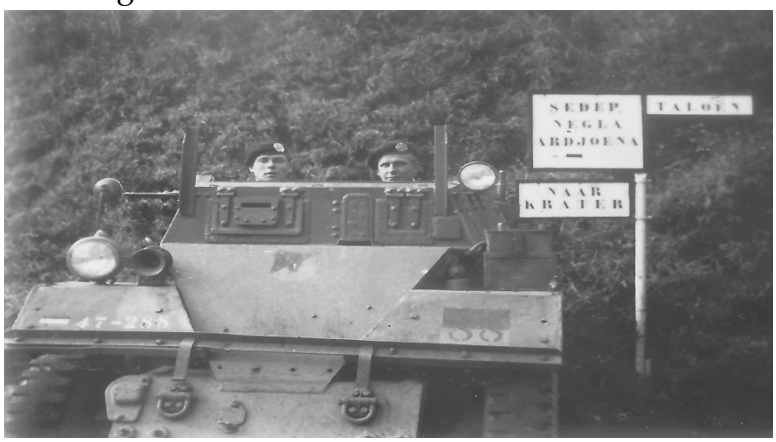

Anton den Haan (L) in zijn Ford Linx.

Ik werd chauffeur en kreeg een opleiding op een zogenaamde Ford Linx. Een pantservoertuig. Niet op rupsbanden, gewoon op wielen.”

Begin oktober was het moment daar dat hij thuis afscheid moest nemen. Ook dat staat hem nog helder voor de geest.

"Op een zondagavond. Ik zie het nou nog voor me. Ik gaf mijn moeder een hand, wist me eigenlijk niet goed een houding te geven en mompelde haast onverstaanbaar: Nou tot ziens dan maar. Ik weet niet wanneer ik terugkom. Maar ik zal er in ieder geval alles aan doen om levend terug te komen. En zo liep ik de deur uit."
Met de Zuiderkruis, een van de bekendste troepentransportschepen, vertrok hij op 9 oktober naar Nederlands-Indië.

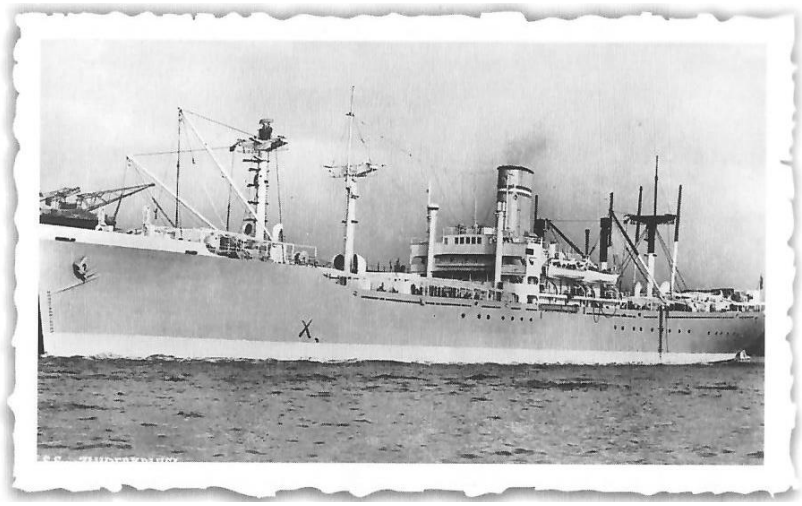

Zuiderkruis, Foto uit: "Polderjongens tussen de sawah's"

Een reis van 23 dagen. Via de Middellandse zee door het Suezkanaal. Dan de Rode zee en zo verder door de Indische oceaan.
"Voor ons jongens uit de polder natuurlijk een bijzondere reis. Ik was nooit verder geweest dan Rotterdam. Aan boord was het leven wel uit te houden. Zo kon je deelnemen aan Maleise les. Dat heb ik ook gedaan. Niet met het idee dat ik tijdens de reis de taal zou gaan spreken. Slechts een paar woordjes bleven hangen. Maar ik deed het vooral omdat de jongens die geen les volgden, werden ingezet om aardappels te schillen.
Het eten aan boord was zeker niet slecht. Nee, gewoon Hollandse kost. Echt niet elke dag nasi of bami. Gelukkig maar want ik ben nooit een liefhebber van de zogenaamde blauwe hap (het Indische eten, evt) geweest. Ook de laatste jaren niet."

In Tandjong Priok, zeg maar de haven van Batavia, het latere Djakarta, zette Anton den Haan begin november 1948 voor het eerst voet aan wal op Indische bodem.
Na een paar dagen kreeg chauffeur Den Haan te horen dat zijn definitieve bestemming het zuid-oostelijk gelegen Bandung zou worden.
"Een prima bestemming. Bandung is een prachtige plaats in een al even mooie omgeving. Dit was dus mijn toekomstige leefomgeving. Voor hoelang? Dat wist je niet. In ieder geval twee jaar. Maar voor hetzelfde geld nog veel langer. We kwamen hier, zo werd ons verteld, om de mensen te beschermen tegen de groepen misdadigers die nog altijd het leven van de bevolking onveilig maakten. Overigens in de tijd dat ik arriveerde was het reguliere legertje dat Soekarno steunde in zijn streven om Nederland te verdrijven, al behoorlijk sterk geworden. In tal van gebieden hadden zij het voor het zeggen.
De omgeving van Bandung was bergachtig. Vandaar dat wij nieuwe chauffeurs, eerst een extra opleiding kregen in het rijden met militaire wagens op steile hellingen. Om aan te geven dat we nu in gevaarlijk gebied zaten, kregen we van onze instructeurs te horen dat je een paar zaken steeds voor ogen moest houden.

Nooit met je raam open rijden. Hoe warm het ook was. Deed je dat wel dan liep je het risico dat zo'n knaap die een vijand bleek te zijn, zomaar op je treeplank kon springen om je een haal met zijn klewang te geven. Een superscherp zwaard.
Dat was in Indië feitelijk het grootste probleem voor ons. Je kon de tegenstander, een plopper, zoals wij die noemden, nooit herkennen. Het kon iedereen zijn. Een onschuldig lijkende knaap van een jaar of vijftien of een wat oudere Javaan met een draagbeugel op zijn nek waaraan trossen bananen hingen.
Kortom, de vijand was altijd onzichtbaar!"

Het Zelfstandig Verkennings Escadron (ZVE) van de verschillende buitenposten op de groepsfoto. Anton gehurkt derde van links.

Na een paar weken moest Anton de betrekkelijk veilige kazerne in Bandung verlaten. Zijn definitieve bestemming werd een van de vele buitenposten.
"In de kazerne sliep je nog in stenen gebouwen, dus achter een betonnen muur.
Maar op die buitenposten bestond de huisvesting uit houten optrekjes. Slechts een funderingsmuurtje van vijftig centimeter hoog. Maar dan verder houten planken. Dus bij een onverwachte aanval of voor een sluipschutter was je toch gewoon een soort schietschijf. Die muur bood niet echt bescherming."
Vanuit die buitenposten verzorgden Anton en pakweg zo'n vijftien tot twintig andere chauffeurs allerlei vervoersopdrachten die ze voor verschillende legeronderdelen moesten uitvoeren. Maar ze traden ook op als konvooibeschermers voor burgerlijke transporten. Als Anton zelf in Bandung moest wezen dan was hij voor zijn maten altijd de boodschappenjongen. Dan kreeg hij een lange lijst van spullen die hij allemaal uit de stad mee moest brengen.
Net als elke militair op missie verlangde hij vooral naar post. Dat kwam mondjesmaat en op die buitenposten vaak met de nodige vertraging. Vooral die enkele keer dat zijn moeder een briefje van tien of van vijfentwintig gulden opstuurde was hij in zijn nopjes. "Dat wisselde ik in voor roepia's. Dan kreeg ik zowat het zesvoudige uitbetaald!"

Dat het dagelijkse leven op zo'n buitenpost altijd voor spanning zorgde, laat zich raden. Bij een verrassingsaanval door ploppers kwam hulp in zo'n afgelegen kampong voor zo'n kleine groep immers altijd te laat.

"Toch zijn er in onze ploeg geen jongens gesneuveld. Ik ben ook nooit op een landmijn gereden. En die lagen er genoeg. We hebben wel een aantal gewonden gehad. Jongens die door sluipschutters waren beschoten. Ik was nooit bang om wat te ondernemen. Soms wilden een paar maten wel eens naar een plaats in de buurt waar wat te doen was. Dan kwamen ze altijd aan mij vagen of ik ze wilde brengen. Haantje rijdt wel, zeiden ze altijd. Dat was zo. Ik hield de waarschuwingen van mijn rijinstructeurs wel altijd in gedachten.
Zoals ik al zei, je kon eigenlijk niemand vertrouwen. Je moest altijd op je hoede zijn. Je geweer altijd dicht bij je in de buurt hebben.
Sommige vijandige kampongbewoners stuurden kleine jongetjes de berg op om uit te kijken of er Hollandse soldaten onderweg waren. Zagen ze iets dan werd dat via fluitsignalen naar het dorp doorgegeven. Vaak merkte je dat aan het gedrag van de bewoners. Dan voelde je gewoon dat ze van je komst op de hoogte waren.
Of ik tijdens mijn ritten wel eens bang geweest ben? O zeker wel. Vooral als je op een weg reed die door een ravijn liep. Dan kon het zomaar gebeuren dat op de top van de berg grote rotsblokken klaarlagen die dan naar beneden werden gegooid."

Anton in kampong Patoeahwattee

Wij moesten regelmatig gevechtsgroepen die op patrouille gingen zo dicht mogelijk naar het actiegebied brengen. Eenmaal uitgeladen ging je dan, samen met je bijrijder, weer terug naar de buitenpost. Dat bleven spannende ritten, dat begrijp je. Zo'n militaire drietonner zonder verdere bescherming op die bergachtige wegen. En rondom Bandung had je behoorlijk hoge bergen. Soms bijna 2000 meter hoog. Vaak lastig om je auto op de weg te houden. Vooral als het geregend had waren die wegen met van die roodachtige klei, spiegelglad.
Rijden in onze Ford Linx pantserwagens was ook niet ongevaarlijk. Ploppers wilden nog wel eens stalen draden over de weg spannen. Wij zaten in die Ford wel beschermd. Maar niet ons hoofd. Dat stak er bovenuit. Je snapt dat je zoiets als chauffeur niet overleefde. Later zijn er van die beschermplaten opgezet waarmee die draden wat omhoog werden geduwd. Als je dan een harde tik hoorde, wist je dat je dankzij die platen voor een zwaar ongeluk was behoed. "

Anton maakte eind 1948 de tweede politionele actie mee. Dat was een enorm offensief van het Nederlandse leger waarbij ook door Soekarno bezette gebieden in werd getrokken en tal van dorpen van ploppers werden gezuiverd. Soekarno werd tijdens die acties zelfs gevangengenomen.

Eind 1949 werd er, na aandringen van Amerika, dan eindelijk onderhandeld over het verkrijgen van definitieve zelfstandigheid voor Indonesië. Met name omdat Amerika de Nederlanders min of meer in de steek liet, zat er voor de Nederlandse regering niets anders op.
Het zou nog maanden duren voordat Anton de thuisreis kon aanvaarden. Pas in juni 1950 scheepte hij met 1400 andere jongens in op een Amerikaans troepentransportschip. De generaal J.H. McRai.
Maar ook die laatste zes maanden was het voor een Hollandse militair zeker niet ongevaarlijk in en rond Bandung.
Na twintig maanden zag hij Nieuw-Lekkerland en zijn familie weer terug. Gezond en vooral bruin gekleurd. Welkom thuis stond er op de ereboog voor zijn huis.

"Terwijl leeftijdsgenoten intussen druk bezig waren een carrière op te bouwen en daarbij gebruik konden maken van allerlei subsidies in het kader van de wederopbouw, was ik dat alles bijna twee jaar misgelopen. Ik moest het al die tijd met drie kwartjes per dag doen."
Eenmaal weer gewend, kreeg hij al snel verkering met Meinie, een meisje uit Streefkerk. Ze trouwden waardoor Anton Streefkerker werd. Voorlopig ging hij inwonen bij zijn schoonouders. Na tien jaar verhuisden ze naar hun woning op het adres Kostverloren.
En O ja. Kort na thuiskomst besloot de geroutineerde militaire vrachtwagenchauffeur om ook het burgerrijbewijs te gaan halen.
Toch werd beroepschauffeur niet zijn dagelijkse werk. Hij was tot 1982 werkzaam bij Latumebo in Alblasserdam. Toen dat bedrijf de deuren sloot heeft hij nog zo'n vijf jaar bij Timmerfabriek De Jong en van Aartrijk in Streefkerk gewerkt.
Op 8 november 2013 verhuisden hij en zijn vrouw naar Groot-Ammers. Naar de Hof van Ammers. Daar bladert de Indië veteraan nog wel eens door zijn fotoalbum uit die tijd. Of hij rommelt wat in de schoenendoos met spullen uit zijn diensttijd. Topstuk is natuurlijk de medaille van Orde en Vrede. Met daarop twee gespen. Die van 1948 en 1949. Erkenning voor de jaren dat je als soldaat in oorlogsgebied dienst moest doen. Herinneringen aan zijn periode in de Oost. Nu alweer ruim zeventig jaar geleden!

Ed van Tuijl

Vestingen van de Oude Hollandse Waterlinie 1672-1815

In aanloop naar het jubileumjaar 2022, als de Oude Hollandse Waterlinie 350 jaar bestaat, besteden we in By Clockgeluy aandacht aan de Oude Hollandse Waterlinie. We brengen daarbij elke keer één van de 11 vestingen onder de aandacht te weten Naarden, Muiden, Weesp, Nieuwersluis, Woerden, Oudewater, Schoonhoven, Nieuwpoort, Gorinchem, Loevestein en Woudrichem. De vestingen zijn immers de meest herkenbare onderdelen van de waterlinie. Ze geven niet alleen een beeld van de waterlinie, maar ook van het rijke culturele leven uit de Gouden Eeuw. In dit nummer Schoonhoven.

Oude Hollandse Waterlinie-Schoonhoven

Begin 13e eeuw werd er een kasteel gebouwd aan de rivier de Zevender. Rond dit kasteel vormde zich de nederzetting Schoonhoven. In 1280 was Schoonhoven uitgegroeid tot een stad en werd er begonnen met de bouw van de Grote Kerk. Graaf Jan II van Holland verleende op 21 augustus 1300 aan Schoonhoven vergunning om een omwalling aan te leggen. Schoonhoven kreeg stadsrechten. Halverwege de 14e eeuw stond Schoonhoven bekend als een belangrijke vestingstad en werd Schoonhoven ommuurd. In 1452 werd begonnen met de bouw van het stadhuis. De stadsmuren bestonden uit negentien stenen torens, twee waterpoorten en vijf stadspoorten. In de jaren tussen 1582 en 1601 werden verdedigingswerken aangelegd en verbeterd. De stadspoorten werden vernieuwd en er werden betere verdedigingsmuren gebouwd. In 1672 werden er nieuwe versterkingen aangebracht en kwamen er vijf bastions bij. Hierna had Schoonhoven acht bastions. Later kwamen daar twee ravelijnen bij. In 1815-1816, bij de opheffing van de Oude Hollandse Waterlinie verloren de vestingwerken hun militaire functie en hield de vesting Schoonhoven op te bestaan. Stadsmuren en bastions werden voor een groot deel gesloopt.

Schoonhoven Blaeu 1649

In het jaar 1672 is de keerkade "de Nieuwe Kade" van groot belang geweest. Deze kade heeft de Krimpenerwaard voor een rampzalige overstroming behoed. Bij Willige Langerak lag een tijdelijke dijkpost, bestaande uit een aarden batterij en deze was bestemd voor zes stukken geschut.

Petra Deelen

Twin-City Stadswandeling

Er deden op 5 september 2020, bij de eerste editie van de TwinCity Stadswandeling, tien deelnemers mee. Lia Steenman had aan de zijde van Schoonhoven om 10.00 uur de ontvangst geregeld, daarna de wandeling door Schoonhoven en de lunch. Het veerbootje 'Af en Toe' voer de deelnemers over, dit onder muzikale begeleiding.

Overtocht met het veerbootje "Af en Toe" vanaf Schoonhoven

Bij de Hervormde kerk op de Binnenhaven in Nieuwpoort

De middagrondwandeling in Nieuwpoort werd door de HKN verzorgd. Een uur is dan niet genoeg om te onthullen wat een prachtig plekje Nieuwpoort is, maar een schets van haar ontstaan en de ervaring om op de wallen te staan, langs de haven en het Stadhuis te wandelen, de monumenten uitgelegd te krijgen, gaf aan de bezoekers veel voldoening.

Het weer was geweldig, Nieuwpoort straalde in het zonnetje, beter kon het stadje zich niet tonen. De deelnemers werden in De Poort onthaald met een Poortse borrel en maakten om half 4 de overtocht terug naar Schoonhoven met een tevreden gevoel.

Annie Slob

Rondje Molenlanden op OMD; Waard om te bekijken

Ieder jaar ga ik op Open Monumentendag (OMD) op stap in de regio. Dit jaar was het op 12 september in alle opzichten anders dan andere jaren, door het virus. Het OMD Comité Molenlanden heeft daarom dit jaar ook een andere invalshoek gekozen voor het bezoeken van de monumenten. Via de IZI-travel app kon op individuele basis een groot aantal monumenten (aan de buitenzijde) bekeken worden.
Zo ging ik dus ook op pad met de app, richting Giessenburg. Het bezochte gebied is bij schaatsers goed bekend, namelijk Slingeland/Muisbroek aan beide zijden van de rivier de Giessen. Dus mocht u er tijdens de afgelopen ijsperiode nog niet

langs zijn gekomen op de schaats, ook over land is het zeer de moeite waard! Op de website www.hcmolenlanden.nl kunt u kijken voor de instructies bij het gebruik van de IZI-travel app, maar hier staan ook een kaartje en de omschrijvingen van de deelnemende monumenten, zodat u ook vooraf uw route kunt plannen!

Nummer 50; Smoutjesvliet
Deze vliet werd rond 1281 gegraven van Goudriaan naar de Giessen en had vroeger een belangrijke functie als trekvaart en voor de afwatering van water vanuit de polders rond Goudriaan.

Nummer 49; Grenspaal Peursum-Slingeland
Aan het begin van de Slingelandseweg staat een grenspaal. Deze paal heeft vroeger vermoedelijk op de grens tussen de dorpen Peursum en Slingeland gestaan. De grenspaal dateert waarschijnlijk uit het midden van de 19e eeuw.

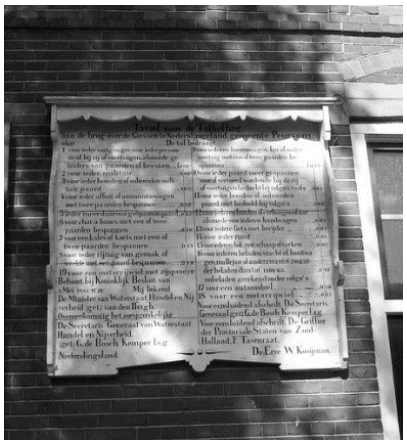

Nummer 48; Pinkeveer en Pinkeveersebrug
Het Kontakt staat er op dit moment wekelijks vol van, betreffende de in verval geraakte Pinkeveersebrug en de vervanging hiervan.
Het Pinkeveer lag op een drukke route tussen Schoonhoven en Gorinchem en tot 1883 voer het Pinkveer tussen de oevers van de Giessen heen en weer. In dit jaar werd de houten Pinkeveersebrug gebouwd. Bij het oversteken van de Giessen moest tot 1952 tol betaald worden. Het tarievenbord voor de tol hangt nog aan de muur van het voormalige Veerhuis/Café Pinkeveer.

Nummer 47; De gave gulden
Langs deze villa uit 1937 ben ik al talloze malen gefietst, maar ik heb nooit geweten dat er onder dit huis een bomvrije kelder is gebouwd. De gebruikte materialen zijn o.a. beton en staal. Om de lokale industrie te bevorderen in de crisistijd, werd destijds gebruik gemaakt van lokale arbeiders en aannemers.

De lokale geschiedenis blijft altijd interessant en is vaak heel verassend! De IZI-travel app van HCM blijft actief, dus ook het komende voorjaar kunt u hier nog gebruik van maken.

Carin den Toom

Oude Hollandse Waterlinie concert in het Arsenaal

Als liefhebber van alternatieve rock, blues, americana, nou ja eigenlijk van alles behalve klassiek, was het niet echt logisch om naar een klassiek Oude Hollandse Waterlinie concert te gaan. Maar af en toe moet je ook eens uit je eigen cirkel stappen en gewoon iets doen. Bovendien hadden we gasten uit Amsterdam en Den Haag die we direct konden laten zien dat er ook in de stad Nieuwpoort genoeg cultuur te beleven is. Dus zondag 13 september werd, ondanks wat beperkende maatregelen i.v.m. corona, een erg leuke middag.

Blokfluit en viool speelden de hoofdrol.

Oud-leraar Dhr de Lange op cello

In een intieme sfeer in het Arsenaal werd er prachtige muziek gemaakt die d.m.v. een verhalenverteller, zijnde Wouter van de Waterlinie, aan elkaar werd gepraat. Muziek, wetenswaardigheden over de Oude Hollandse Waterlinie, bijkletsen met stadgenoten en een oud leraar van mijn middelbare school die één van de muzikanten was, maakte het een verrassende en welbestede middag!

Jan Kees van Asperen

Licht op de Linie

Foto's: Petra Deelen

"Achteraf voelden wij ons toch min of meer gebruikt."

Siem den Hoed over anderhalf jaar Indië

Groot-Ammers – "Anderhalf jaar in de tropen. Met elke dag de nodige spanning. Dat gaat heus niet in je kouwe kleren zitten", zo blikt Siem den Hoed terug op zijn tijd in Indië. "Achteraf heb ik me vaak afgevraagd waarom wij nog moesten gaan. Achter de schermen was immers allang duidelijk dat we het land aan de nieuwe Indonesische republiek zouden overdragen. Waarschijnlijk moest er zo nodig nog militair machtsvertoon aan te pas komen om een betere onderhandelingspositie te krijgen. Zeg maar, om een stukje gezichtsverlies te voorkomen.
Wat dat betreft voelde ik, en ik denk veel van mijn kameraden, ons toch min of meer gebruikt."

We blikken terug in het leven van Simon den Hoed. Geboren op 16 juli 1928 in Ammerstol. "Moskou aan de Lek", zegt hij met een grijns. Na de schooltijd verdiende hij zijn weekloon op timmerfabriek De Concurrent in Bergambacht. Voor de meisjes staken Siem en zijn maten nog wel eens de Lek over om in Groot-Ammers op zoek te gaan. "Zo hebben we elkaar ontmoet. Gewoon op straat", vertelt zijn vrouw die toentertijd als Aagje Stoel door het leven ging.
Het werd vaste verkering. Tot aan het moment dat Siem in militaire dienst ging. Begin september 1948 moest hij zich melden in de Cort Heyligerskazerne in Bergen op Zoom. Een goed half jaar later, op 16 februari 1949, vertrok hij met de 'Waterman' naar Indië. "Toen duidelijk werd dat ik niet aan uitzending naar de Oost zou ontkomen, zei mijn schoonvader: "Jullie kunnen voor die tijd beter trouwen. Dan krijg je straks beter betaald. Meer dan een ongehuwde soldaat." Daar had hij natuurlijk gelijk in."
"Het was een eenvoudige bruiloft", vult Aagje hem aan. "Met bij ons thuis een feestje in de huiskamer voor familie en vrienden. Wij woonden op Sluis. Mijn vader had een schildersbedrijf.
Ik stond op die zestiende februari natuurlijk op de kade in Rotterdam om hem uit te zwaaien. Daarna volgde een periode van anderhalf jaar waarin we enkel briefcontact hadden. Ik probeerde zoveel mogelijk op te schrijven wat ik elke dag beleefde en wat er op het dorp speelde. Zodoende bleef hij goed op de hoogte."

Siem (staand rechts) met een aantal dienstmaten.

Siem vertelt over de reis met de Waterman. "Ach, je zat eigenlijk een kleine maand vooral op zee.

Dus ik heb heel veel water gezien. Behalve dan de doorvaart op het Suezkanaal. Daar zag ik aan beide kanten alleen maar zand.
De Waterman deed eerst Soerabaja aan. Daar ging een aantal jongens van boord. Ik ook. Aanvankelijk naar een kazerne in de stad maar al vrij snel was bekend dat ik, als brenschutter, op een van de vele buitenposten zou worden gestationeerd. Dat werd mijn leven in Indië. Patrouille lopen en objecten bewaken. Of zo'n buitenpost dichtbij Soerabaja was? Nou, niet bepaald! De eerste buitenpost Poewosari, waar we vrij lang verbleven, lag tweehonderd kilometer van de stad vandaan. Zo'n post werd doorgaans met een man of tien bezet. Je kunt je voorstellen dat we bij een wat grotere aanval van vijandelijke troepen, bepaald niet op snelle hulp hoefden te rekenen. Vandaar dat ik zeg, eigenlijk was er geen enkele dag dat je een rustig leventje kon leiden. Altijd was er gevaar. Leefde je in een bepaalde spanning. Moest je alert zijn."

Overigens was Siem niet de enige thuis die naar Indië moest. Zijn broer Wim was hem voorgegaan. Ook dienstplichtig trouwens.
"Mijn broer zat er al toen ik in de tropen arriveerde. Die heeft er uiteindelijk drie jaar moeten dienen voor hij weer naar huis kon. Hij zat bij de 7december divisie en heeft daar aan de politionele acties moeten deelnemen. (zie algemene inleiding, evt) Nee, we hebben elkaar daar nooit ontmoet."
Uit het verhaal van Simon maken we op dat een peloton van ongeveer dertig man verdeeld werd over drie buitenposten. Meestal gehuisvest in de buurt van een brug of spoorlijn die bewaakt moest worden. Indonesische onafhankelijkheidsstrijders wilden nog wel eens dat soort objecten opblazen.
"In mijn tijd hebben we min of meer met dezelfde jongens daar gediend. We woonden in een paar kampongwoningen. Omdat een deel van mijn toelage naar Aagje werd gestuurd, moest ik rondkomen van ongeveer zeven gulden in tien dagen. Nee, dat was geen vetpot. Ik had best wel eens zin om een portie pisang goreng (gebakken banaan, evt) te kopen. Of een andere lekkernij. Want laat ik duidelijk zijn. Ik heb daar nooit echt lekker gegeten. Dat eten werd dagelijks met een vrachtwagen aangevoerd. Klaargemaakt in een centrale keuken. Maar nooit echt smakelijk bereid.

Siem met de bren om zijn nek tijdens een patrouille

Siem (rechts) en zijn maat aan de klappermelk

Onze groep had een korporaal als commandant. Dat was een echte uitslover. Terwijl wij onderling nooit problemen hadden en als er al eens wat was, dat meteen konden uitpraten, bleef die vent een echte dienstklopper. We hebben op een gegeven moment de kapitein, onze pelotonscommandant, duidelijk gemaakt dat we in staat waren om de man iets aan te doen. We pikten het gewoon niet langer. Gelukkig hebben ze hem daarna snel overgeplaatst anders zou het slecht voor hem afgelopen zijn."

We schreven het al. Siem was brenschutter. Dat betekende dat je patrouilles moest lopen met altijd zo'n zware mitrailleur om je nek. Dertien kilo extra gewicht!
"Ik had wel een helper. Die droeg de munitie voor mijn wapen. Ook dat was behoorlijk sjouwen. Zelf wende ik er wel aan. Ik had een extra geweerriem aan de bren die ik om mijn nek hing. Zo kon je het gewicht wat verdelen."
Een van die patrouilles kan hij zich tot op de dag van vandaag nog in detail herinneren. Toen raakte hij gewond waarvoor hij in 1993 alsnog het draaginsigne gewonden kreeg uitgereikt.
Hij vertelt: "We moesten ons klaar maken voor die patrouille. We stonden in een rij opgesteld toen een van ons, Joop Klinkenberg, bij het omdoen van zijn koppel vreselijke pech had. Net als meerdere jongens had ook hij twee geweergranaten aan zijn koppel hangen. Die kon je op de loop van je geweer zetten en zo afschieten. Dan kwam die granaat een paar honderd meter verder terecht. Maar wat gebeurt er. Zijn koppel schiet weer los. Een van die granaten blijft met de veiligheidspin aan zijn broek hangen. De granaat zelf klettert op de grond en ontploft. Een van de jongens raakte daardoor een been kwijt. Ik kreeg een scherf in mijn borst. En Joop zelf is zó zwaargewond dat hij op weg naar het ziekenhuis overlijdt."
Overigens is die scherf een groot deel van zijn leven gewoon in zijn lichaam blijven zitten. Sterker nog, tijdens een buitenlands reisje met Aagje moesten ze op een gegeven moment door een veiligheidspoortje.
"Het ding begon meteen te piepen", zegt Aagje. "We zeiden dat het de scherf was. Maar toch moest er eerst naar Nederland worden gebeld om te laten bevestigen dat hij inderdaad nog altijd een granaatscherf in zijn lichaam had zitten. Uiteindelijk is dat stukje ijzer er bij zijn lies vanzelf uitgekomen."

Even tijd voor een flesje limonade. Op de achtergrond de ontspoorde trein

"Over geluk gesproken", gaat Siem verder. "Als we niets te doen hadden lag je doorgaans ook veel op je bed. Voor een middagdutje. Maar niet toen we op een keer plotseling beschoten werden. We hebben het vuur beantwoord. Eenmaal terug in ons

verblijf zegt Pietje Kerkhof, een van mijn maten, doodleuk tegen me: "Siem, gelukkig lagen we niet op bed." En hij wijst naar zijn kussen dat doorzeefd was met kogelgaten. Onze tegenstanders werden steeds brutaler. Vooral na die tweede politionele actie. De spoorlijn die we moesten bewaken werd een keer opgeblazen terwijl er net een trein passeerde. Wat een ravage was dat. Alle wagons ontspoorden."
Of de brenschutter uit Ammers tijdens de vuurcontacten ook daadwerkelijk tegenstanders uitschakelde, kan hij niet zeggen.
"Dat weet je nooit zeker. Ik hoopte altijd van niet. Een keer heb ik een vrouw geraakt. We kwamen een kampong binnen en werden plotseling onder vuur genomen. We maakten meteen een omtrekkende beweging om het dorp heen, terug naar onze buitenpost. Normaal liep ik achteraan. Maar nu kwam ik ineens voorop te lopen. We zagen voor ons uit iets bewegen, dachten dat het ploppers waren, en openden het vuur. Maar het bleek een vrouw uit de kampong te zijn die wegvluchtte. Gelukkig was ze niet zwaargewond en is ze er verder goed vanaf gekomen."

Na een maand of zeven wordt de groep van Siem naar een andere buitenpost gestuurd. Dat zal nog een paar keer meer gebeuren. Dan komt het verlossende bericht dat er een staakt het vuren is overeengekomen. Nederland draagt Indië over aan de nieuwe Indonesische republiek. Via een enorme operatie worden alle Nederlandse militairen zo snel mogelijk afgevoerd.
Siem vertrekt op 14 september 1950 met het Amerikaanse troepentransportschip de Generaal c.c. Ballou, samen met bijna 1500 andere militairen naar huis. Op 7 oktober komt hij aan in Rotterdam waarna hij met een bus in Ammers wordt afgezet.
"Ik was de eerste, die werd afgeleverd. Thuis op Sluis zag ik een grote ereboog met de tekst 'welkom thuis'. Ik begon aan een nieuwe periode in mijn leven."

De vader van Aagje besluit op een gegeven moment zijn schilders werkplaats om te bouwen zodat hij en zijn vrouw daar kunnen gaan wonen. Aagje en Simon gaan in haar ouderlijke woning aan hun toekomst bouwen.
Siem is zijn hele verdere werkzame leven actief gebleven in de bouw. Uiteindelijk woonden ze vijftig jaar op Sluis en nu alweer twintig jaar in hun prachtige appartement boven de winkels op het Oranjeplein.
Ze kregen vijf dochters. En kleinkinderen. En achterkleinkinderen.
"Alles bij elkaar 46 stuks", zegt Aagje trots.
De Indiëganger en zijn vrouw hebben al die jaren contact gehouden met vier van zijn dienstmaten en hun vrouwen. Ze kwamen regelmatig bij elkaar.
"Maar sinds kort is de laatste van die drie anderen, Piet Smit, overleden.
Ik ben als enige nog over", zegt Siem tot slot.

Ed van Tuijl

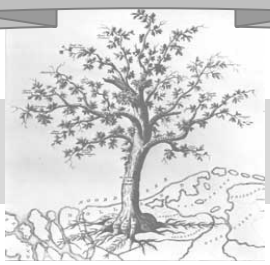

Klaas Voormolen (1767-1836)

Eerste assessor te Nieuwpoort

De familie Voormolen is een bekende naam in Nieuwpoort waarvan de oudst bekende telg een zekere Jan Jansz. Voormolen is die schipper van beroep was en in 1721 te Nieuwpoort trouwde met Maria Koomen. Klaas Voormolen, die ik in dit artikel graag nader wil bespreken, is een kleinzoon van deze Jan Jansz. en werd op 16 december 1767 te Nieuwpoort gedoopt als zoon van Jan Voormolen (wederom een Jan) en diens tweede vrouw Margaretha van Arkel (1729-1811). Vader Jan is hoepenkoper[1] van beroep en tevens lid van de vroedschap en schepen te Nieuwpoort waardoor de jonge Klaas mogelijk al vroeg bekend raakt met het vervullen van een bestuurlijke functie. En op bestuurlijk niveau wordt het rumoerig als in 1787 de Pruisen binnenvallen. Verschillende lieden in Nieuwpoort vervullen een functie op bestuurlijk niveau. Of de 19-jarige Klaas in deze tijd ook wat ondernomen heeft, weten we niet. Als Klaas 24 jaar is, hij is dan nog ongehuwd, overlijdt zijn vader op 69-jarige leeftijd. Zijn vader had een paar jaar voor zijn dood nog een perceel (negen morgen land) met hofstede te Langerak gekocht genaamd 'Ruth Abelsweer'.[2] Of deze aankoop nog in de familie blijft nu vader overleden is, is niet bekend. In 1795 vallen de Fransen ons land binnen wat aanvankelijk als een 'bevrijding' ervaren wordt door de Hollanders. In Nieuwpoort wordt in datzelfde jaar een municipaliteit gevormd, waarin onder andere Klaas zijn jongere broer Gerrit (1770-1817) aan deelneemt. Klaas lijkt zich nu nog niet te bemoeien met de lokale politiek, hij laat zich door zijn broer wel overhalen om toe te treden tot de pas opgerichte burgermacht met Johannes Duhen (1765-1847) als kapitein.[3] Klaas is bereid om met zijn kompanen van de burgermacht te waken over de vesting van Nieuwpoort, maar in exerceren of zelfs een eed afleggen heeft niemand zin. Ook Klaas niet.
Niet veel later leert Klaas een jongedame kennen die afkomstig is uit Lopikerkapel: Gerrigje Bosch, dochter van Harmen Bosch (1735-1785) en Margrieta van Scherpenzeel (1739-1811). De twee treden in maart 1797 te Lopikerkapel in het huwelijk en tien maanden later wordt in Nieuwpoort hun eerste kind geboren. Uiteindelijk schenkt de tien jaar jongere Gerrigje hem negen kinderen: Margaretha (1798), Adriana (1799), Trijntje (1800), Jan (1801), Harmen (1802), Adriana Margaretha (1804), Gerrit (1806), Treijntje (1808) en Gerrigje (1810). Van de grote schare kinderen die Gerrigje hem in slechts twaalf jaar schenkt bereiken Adriana, Trijntje, Gerrit en Gerrigje de meerderjarige leeftijd niet.

---

[1] Hoepenkoper is een opkoper van de voorraad van hoepelmakers: hoepels. Deze hoepels werden gebruikt voor het maken van vaten (bron: http://www.johjvisser.nl/genealogieVHBS/beroepen/hoepenkoper.htm).
[2] RAD, 807 Oud Rechterlijk Archief van Langerak, inv. nr. 75 & 93.
[3] Van der Stede Nieupoort, 1993, p. 146-149.

Was er immer een heuchlyk tydſtip, het was voor my op den 12den van Herfstmaand laatstleden, door de bevalling van myne tedergeliefde Huisvrouw, GERRIGJE BOS, van eene welgeſchapen *Dochter*; dan, deze vreugde werd rasch in bittere droefheid verwisſeld, dewyl het den Almagtigen God, naar zyn onveranderlyk Raadsbeſluit, behaagd heeft, my den zwaarſten ſlag myns levens toetebrengen, met haar Ed., na eene allergenoeglykſte Echtverbindtenis van 13 Jaren, heden morgen ten 2 uren, in den jeugdigen ouderdom van 33 Jaren, my door den dood te ontrukken: Zy, die de beste Moeder en liefderykſte Echtgenote was, laat de alleezins gewigtige zorg over zes Kinderen, (waarvan het jongſte ſlegts zeven dagen oud is) nu geheel aan my; verzoeke myne ſmertlyke aandoeningen door geene Brieven van Rouwbeklag te vernieuwen.

Nieuwpoort
den 19 van Herfstmaand 1810.

KLAAS VOOR MOLEN.

Rouwadvertentie van Gerrigje van den Bosch in de Rotterdamse courant van 22-9-1810

Rond deze tijd staat Klaas bekend als negociant[4] en zal hij niet onbekend zijn met financiële zaken, zo zullen we later ontdekken. In 1810 slaat helaas het noodlot toe voor de familie van Klaas. Gerrigje heeft zojuist in september van dat jaar haar negende kind ter wereld gebracht als zij ernstig ziek wordt. Na een ziekbed van acht dagen sterft de dan 33-jarige Gerrigje in het kraambed. Dat Klaas overmand is door verdriet is duidelijk terug te lezen in de rouwadvertentie die hij laat plaatsen in de Rotterdamse courant. De nu 43-jarige Klaas blijft volgens de advertentie met 6 jonge kinderen achter en hertrouwt uiteindelijk niet meer. In het daarop volgende jaar sterven respectievelijk zijn schoonmoeder, zijn hoogbejaarde moeder en zijn zus waardoor er voor zijn jonge kinderen geen moederfiguur meer aanwezig is. Mogelijk dat een tante nog bijspringt voor Klaas in de zorg voor de kinderen.[5] Samen met Pieter van der Stok (de latere burgemeester van Nieuwpoort) handelt Klaas in 1813 de nalatenschap van zijn schoonmoeder af.[6] Zijn kennis en ervaring van financiële zaken komen goed van pas bij het opstellen van deze boedelscheiding en de verdeling van de erfenissen voor erfgenamen van zijn schoonmoeder.

[4] Een negociant is een koopman (ongeacht in welke goederen). Soms ook wel een groothandelaar of bankier genoemd.
[5] Klaas koopt samen met zijn broer Gerrit in 1811 een stuk land van Aart Spek en Neelte Vuyk (RAD, 798 Collectie van bescheiden met betrekking tot de familie Van der Stok, nr. 113).
[6] RAD, 798 Collectie van bescheiden met betrekking tot de familie Van der Stok, nr. 12.

In 1812, als Holland een onderdeel is van het Franse Keizerrijk voelt Klaas zich geroepen om een bestuurlijke rol te vervullen. In september 1812 wordt hij benoemd tot gemeenteraadslid, een functie welke hij uiteindelijk 20 jaar zou vervullen. Met ingang van 1 april 1817 wordt het bestuur van de gemeente Nieuwpoort, Gelkenes, Ammers-Graveland, Achterland en Peulwijk ontbonden en wordt Nieuwpoort weer een zelfstandige gemeente. Pieter van der Stok wordt bij Koninklijk Besluit van 4 maart 1817 tot schout en secretaris van Nieuwpoort benoemd, terwijl Klaas Voormolen, Cornelis Jossé, Arie Kuilenburg, Jacobus den Burger en Willem van der Horst bij besluit van Gedeputeerde Staten van 11 april 1817 tot leden van de gemeenteraad benoemd worden, waarna op 18 april 1817 hun beëdiging door de schout volgt.[7]
In 1822 vindt er binnen de gemeenteraad een verkiezing plaats om uit hun midden twee assessoren (wethouders) te kiezen. Voor de positie van eerste assessor krijgt Klaas 3 van de 6 stemmen waardoor hij gekozen wordt voor deze functie.[8] Het is een functie die hij vervolgens tien jaar zou vervullen, waarbij opvalt dat Klaas in de laatste jaren vaak afwezig is tijdens de raadsvergaderingen. Is hij ziekelijk of heeft hij het druk met andere zaken? Er wordt in ieder geval geen melding gemaakt van de reden van zijn frequente afwezigheid. In zijn privéleven is het allerminst rustig, in 1821 sterft zijn jongste dochter die dan nog maar 11 jaar is en in 1826 moet Klaas ook zijn ongetrouwde zoon Harmen begraven. Niet lang na deze verdrietige gebeurtenissen mag Klaas twee dochters naar het altaar brengen en traag en gestaag groeit het aantal kleinkinderen. Dood en leven volgen elkaar in deze tijd snel op. Uiteindelijk verkrijgt Klaas eervol ontslag als eerste assessor en raadslid in december 1832, hij is dan 65 jaar oud.

Hoogstraat, oostelijke gedeelte, ca 1910

Klaas woont zijn laatste jaren als rentenier in het huis genummerd 27 (ter hoogte van het huidige pand aan de Hoogstraat 24) met een grote boomgaard die uitkijkt over het noordelijke deel van de stadsgracht.[9] We weten niet hoe het huis er uitzag toen het bewoond werd door

[7] RAD, 795 Gemeente Nieuwpoort, 1813-1935, inv. nr. 1 fol. 1 en 1 v.
[8] RAD, 795 Gemeente Nieuwpoort, 1813-1935, inv.nr. 1 / Jaarboekje voor Zuid-Holland voor 1830 (bron: Delpher.nl)
[9] De boomgaard is tegenwoordig een parkeerplaats aan de Schippersweg.

Klaas, het is in circa 1888 gesloopt en herbouwd.[10] In 1903 vond er wederom herbouw plaats.
Een foto uit circa 1910 laat zien hoe de woning er toen uitzag. Inmiddels is de woning wederom verbouwd. Op 27 februari 1836 overlijdt Klaas thuis op 68-jarige leeftijd. Diezelfde dag doet zijn buurman Jakob Hermes, schoenmaker van beroep, aangifte van het overlijden van Klaas en op 1 maart wordt hij op de nieuwe begraafplaats te Nieuwpoort ter aarde besteld (grafnummer 21) in wat mogelijk een familiegraf is. In de hierna volgende jaren zullen er namelijk meerdere kinderen en kleinkinderen in dit graf worden bijgezet (tot en met 1904). Het graf van Klaas is inmiddels geruimd.

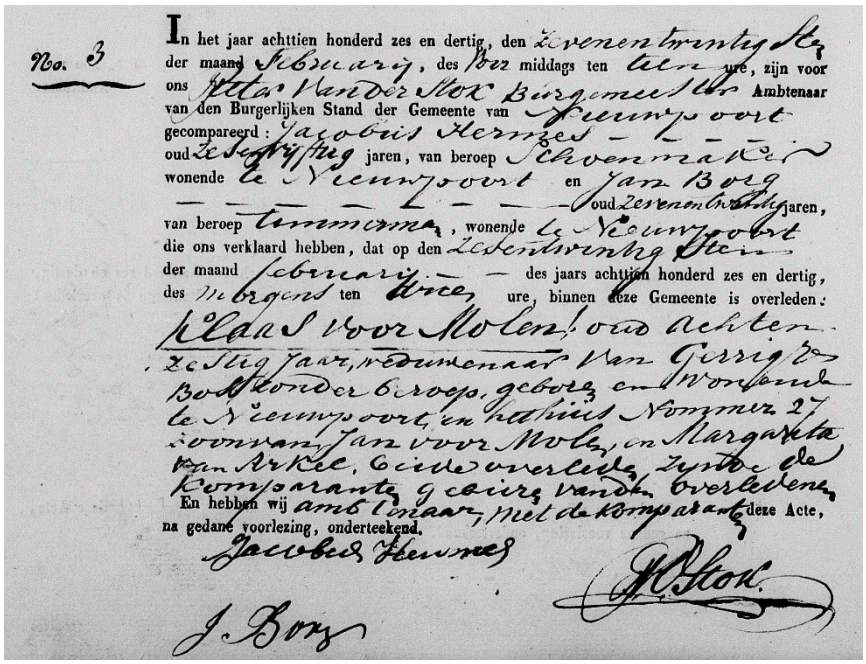
No. 3

In het jaar achttien honderd zes en dertig, den zevenentwintigste der maand February, des voor middags ten tien ure, zijn voor ons Peter Van der Stok Burgemeester Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente van Nieuwpoort gecompareerd: Jacobus Hermes oud zesenzestig jaren, van beroep Schoenmaker wonende te Nieuwpoort en Jan Borg oud zevenendertig jaren, van beroep timmerman, wonende te Nieuwpoort die ons verklaard hebben, dat op den zesentwintigsten der maand February des jaars achttien honderd zes en dertig, des morgens ten tien ure, binnen deze Gemeente is overleden: Klaas Voor Molen, oud achtenzestig jaar, rentenierder van Gerrit Bos, bodt onder beroep, geboren en woonende te Nieuwpoort, en huisnummer 27 zoon van Jan voor Molen, en Margareta van Arkel, beide overleden, zijnde de komparante, gezuster van den overledene. En hebben wij ambtenaar, met de komparante deze Acte, na gedane voorlezing, onderteekend.

Jacobus Hermes

P. Stok

J. Borg

Overlijdensakte van Klaas Voormolen, opgemaakt 27-2-1836

Peter van Rooden

Peter van Rooden is van beroep neuropsycholoog, hij schrijft daarnaast over historische en genealogische onderwerpen.

10 Met dank aan mw. P. Deelen.

In memoriam Kees Schoute

Kees (Cornelis Rutger) Schoute werd geboren op 19 januari 1940 als oudste van een twee-eiige tweeling. Hij was vernoemd naar zijn vader en zijn grootvader. In Hilversum deed hij in 1958 eindexamen gymnasium B

Hierna begon hij in Utrecht met een studie Wis- en Natuurkunde (niet afgemaakt). Na zijn dienstplicht te hebben vervuld, waar hij afzwaaide als 2e luitenant, begon hij met een studie Geschiedenis. Tijdens zijn studie (en kort voor zijn kandidaats) kwam hij via een studentenbaan in aanraking met het vak van archivaris, dit bij mevrouw E.P. de

Booij, die doende was het 'Centraal Register voor Familiearchieven' op te zetten. Daar bleek zijn ware belangstelling te liggen.
Na zijn Middelbaar Archiefdiploma in 1970 te hebben behaald, trouwde hij met Joky Jansen en met haar kreeg hij 2 dochters.

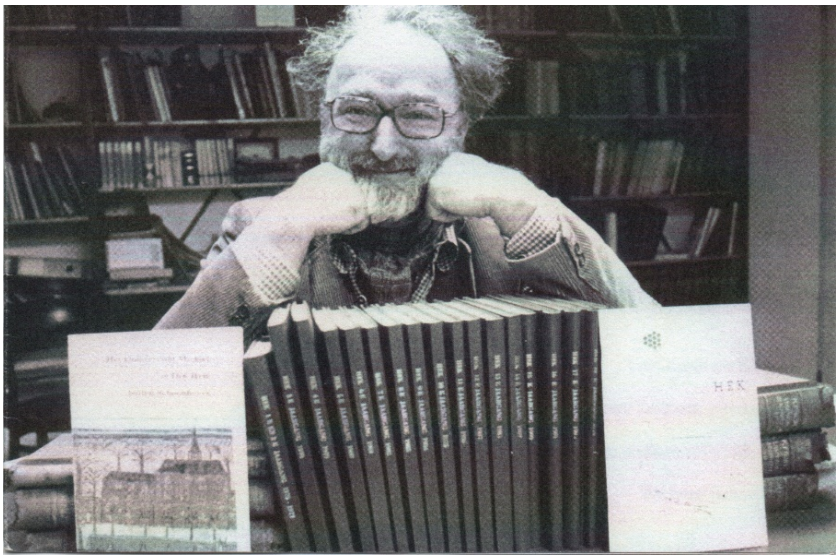

Cees Schoute tussen de (historische) boeken.

Bij zijn sollicitatie in 1973 naar Schoonhoven werd hij aangenomen als streekarchivaris voor de Krimpenerwaard (een geheel nieuw archief). Er was veel werk te verrichten: alle archieven uit de dorpen en steden te verzamelen in een door hemzelf ontwikkeld gebouw in Schoonhoven, iets waar hij zeer veel genoegen aan heeft beleefd. Wat later kwamen ook het Hoogheemraadschap Krimpenerwaard en een aantal polderarchieven bij het streekarchief. Hij was als archivaris iemand die zich vooral met de authentieke stukken wilde bezighouden, dit om duidelijk te maken hoe historisch gezien de ontwikkelingen in dit gebied tot stand gekomen waren. Hij deed dit o.a. door voor elke (voormalige) gemeente een geordende archiefbeschrijving te maken.
Hij was veel in de leeszaal te vinden om belangstellenden te helpen, en heeft een paar jaren cursussen Oud-Schrift georganiseerd, waardoor veel mensen uit de streek aardigheid kregen om zelf archiefonderzoek te doen.

Hij verhuisde naar Schoonhoven en bleef daar wonen tot zijn vervroegde pensionering in 1995. Later is hij terugverhuisd naar Utrecht, waar hij op 15 september 2020 overleed.

Voor dit 'in memoriam' sprak ik met een aantal leden van de Historische Kring Nieuwpoort die bij hem de cursus oud-schrift volgden. Zonder uitzondering noemden ze zijn aimabele karakter. Ikzelf herinner mij de vele bezoeken aan het archief in de Koestraat, waarbij ik altijd even bij Kees Schoute langs ging om de laatste stand van mijn (lopende) onderzoeken met hem door te nemen.

Erik Kon
(met dank aan mevrouw Joky Schoute-Jansen)

In memoriam Fré Heerens

Fré tijdens de vrijwilligersavond in 2019

Fré (hijzelf meldde zich de laatste jaren als Frederik) heeft vanaf 2006 de volledige zittingstermijn in het bestuur van de HKN volgemaakt. Hij trad af in 2015.
Fré was een echte Schoonhovenaar en kwam uit een gezin van zilversmeden. Zelf vertelde hij graag over de beroemde zilveren 'kikkerschaal' uit zijn familie. In Schoonhoven woonde hij met zijn vrouw Annette en zoon Leonard. Na het overlijden van Annette is Fré naar Nieuwpoort gekomen en gehuwd met Gerda. Samen hebben ze daar gelukkig nog zo'n 20 jaar gewoond.
Fré volgde op latere leeftijd bouwkunde aan de avond HTS en werkte bij de Rotterdamse Gemeente op het Stadstimmerhuis. Een echte ambtenaar. Dit was ook zichtbaar in alle geschreven rapporten van zijn activiteiten binnen de Historische Kring. Ordners vol schreef hij.

Zijn werkzaamheden bij de HKN bestonden vooral uit het organiseren van lezingen en van de 'reisjes' voor leden en vrijwilligers, veel samen met Jos Hummelink. Ook was hij verantwoordelijk voor het contact met de Gemeente over het onderhoud van het museum, een dankbare taak.

Een week voor zijn overlijden belde Fré vanuit het ziekenhuis met het bericht dat hij een hartoperatie moest ondergaan. Hij was bezig zijn eventuele overlijden te regelen en schreef weer kantjes vol. We hadden een gesprek over het leven, zijn leven. Hij zou bellen na thuiskomst. Zover kwam het niet. Na een geslaagde operatie is Fré overleden op 24 september 2020, op 76-jarige leeftijd. De dominee leidde de dienst met het door Fré geschreven stuk voor zich.

Joke van Leeuwen

In memoriam Ruud Boele

Ruud Boele uit Nieuw-Lekkerland is 22 oktober 2020 op 72-jarige leeftijd overleden. Vanaf 2000 was hij voorzitter van de Historische Vereniging West-Alblasserwaard (HVWA). Hij is geboren in Nieuwpoort en was een graag geziene gast bij de HKN.

Zijn interesse in historie en het enthousiasme en de toewijding waarmee hij de HVWA leidde, en door zijn aimabele karakter en empathie voor anderen, zullen veel mensen hem nog lang missen.

Een boeiend leven tussen meubels en textiel

Op 22 oktober 2020 overleed Orry van der Vlist. Voor het archief hielden we twee jaar geleden een interview met haar. Het werd een boeiend verhaal. Met toestemming van de nabestaanden hierbij het verhaal dat we toen hebben vastgelegd.

Het feit dat ze tot op 88-jarige leeftijd nog actief werkzaam was in haar textielzaak aan de Hoogstraat in Nieuwpoort was reden genoeg om er een uitgebreid krantenartikel over te schrijven.
"Maar", zegt Orry van der Vlist als we namens de Historische Kring ook haar levensverhaal op willen tekenen, "denk erom, geen hoogdravend verhaal. Ik hoef niet zo nodig in het middelpunt van de belangstelling te staan."
Tijdens ons interview met de dan inmiddels 89-jarige Orry zal ze die wens nog een paar maal herhalen. Dus daar houden we ons aan.
Al vertelt ze over gebeurtenissen in haar leven die best boeiend zijn. Gebeurtenissen in een leven tussen meubels en textiel.

Dat ze in die wereld terecht kwam, had alles te maken met het feit dat ze indertijd in haar woonplaats Hoornaar een leuke knul uit Nieuwpoort tegenkwam. Ene Cornelis van der Vlist. Kortweg Cor. Die ging met een grote koffer vol garen, band, veters en dat soort zaken langs de deur. Ook in Hoornaar. Ze kregen verkering en het ging nooit meer uit. Toen de twee op 11 augustus 1954 trouwden, gingen ze in het pand aan de Hoogstraat nummer 61 wonen. Het pand ernaast, nummer 63, werd de meubelzaak.
Orry: "Ja, dat was voor mij dus echt een sprong in het diepe. Maar Cor zei, dat gaat best lukken. En als er klanten zijn met moeilijke vragen, dan zeg je maar dat ze tegen de avond terug moeten komen. Dan ben ik er weer.
Nou deed ik, toen we nog verkering hadden, ook al regelmatig werk voor de textielzaak. Die was op nummer 43. Daar was de vader van Cor in 1923 met zijn eigen bedrijf begonnen. Ik deed de administratie. Maar hielp ook met andere werkzaamheden mee."

Eerste uitstapje van Nieuwpoort naar Gorinchem op de fiets.

Voor we te snel gaan, toch even terug naar het begin. Naar januari 1928 toen ze als Arigje, roepnaam Orry, Verspui in Hoornaar werd geboren.
"Mijn vader was 'zaakvoerder' van beroep", vertelt ze. "Zo noemden ze dat. Hij ging namens de gemeente allerlei dingen controleren. Ook veel bij boerenbedrijven. Ik was de oudste in een gezin met negen kinderen. Vier jongens en vijf meisjes. Mijn zus Bep overleed op 17-jarige leeftijd ten gevolge van TBC.

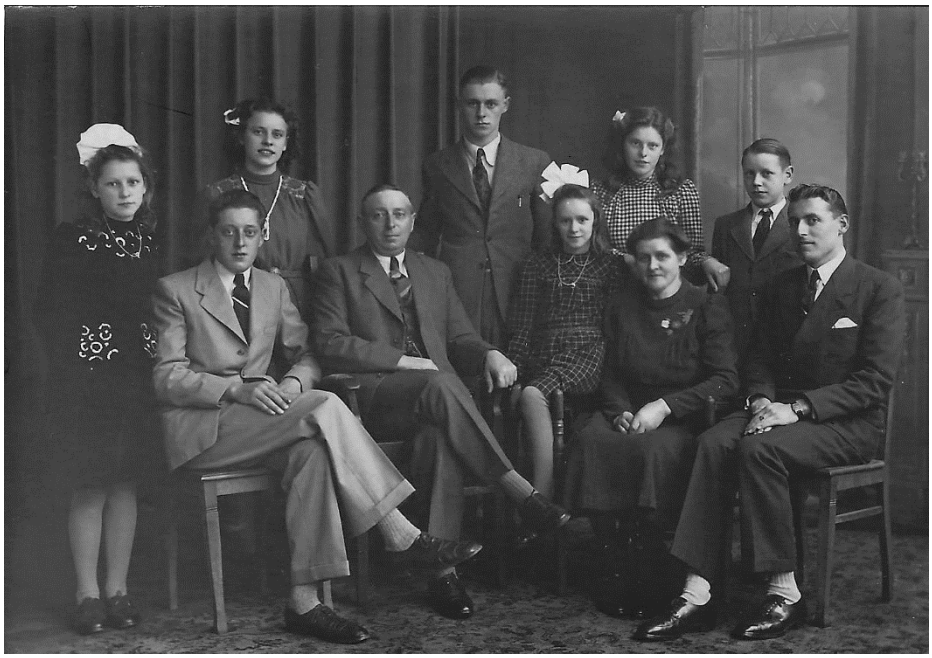

Orry, Gerrie, Corrie, Aart, Annie, Wim, Cor, Kees, Pia, Gerrigje, Ernst.

Toen ik van school kwam zei mijn moeder, jij gaat maar werken. De tweede komt hier wel in huis meehelpen. Ik kreeg 'n betrekking in Gorinchem. Het was intussen oorlog. Ik heb nog op een fiets met houten banden moeten rijden. Bij die mensen in Gorinchem deed ik huishoudelijk werk. Maar ze runden ook een zaaltje voor bruiloften en partijen. Dan moest ik meehelpen in de bediening. Ik was dus min of meer serveerster van beroep.
Lange afstanden lopen was mijn favoriete sport. Toen ik een jaar of zeventien was, liep ik mijn eerste Vierdaagse in Nijmegen. Samen met Maarten Schakel. We hadden een afspraak. Ik mocht met hem trainen, met hem meerijden naar Nijmegen en kreeg een kamer op zijn logeeradres. Als tegenprestatie paste ik het hele jaar door, als hij en zijn vrouw een avondje weg wilden, op hun kinderen. Dankzij Schakel kon ik de Vierdaagse zeven keer lopen. Zonder hem had ik van thuis nooit toestemming gekregen om zo'n avontuur te ondernemen."

1950 Cornelis vd Vlist was ook fervent visser.

Na haar eerste levensfase in Hoornaar begint de Nieuwpoortse periode. Het vestingstadje waar Kees van der Vlist, zoals reeds gemeld, in 1923 zijn textielzaak zou beginnen.

Hij kwam uit Polsbroek. Uit een groot gezin van zestien kinderen. Vier dochters en twaalf zonen. Daar aan de overkant van de Lek handelde zijn vader al in het textiel. Dat zat bij die Van der Vlisten in de genen. Met garen en band langs de deur. Maar die twaalf zonen konden natuurlijk niet allemaal in Polsbroek aan de slag. Daarom gingen die, als ze achttien werden, op zoek naar een andere vestigingsplaats.

Kees, geboren in 1899, kiest samen met zijn verloofde Gerrigje de Haay, voor Nieuwpoort. De ondernemende handelsman, later in de familie altijd aangeduid met 'opa Keesie' begint zijn handel vanuit huis met een grote bakfiets vol met handelswaar. De winkel komt later pas. Zoals Orry al zei, worden er acht kinderen geboren. Vier jongens en vier meisjes.
Ze noemt ze in volgorde. "De oudste was Ernst. De tweede, Cor is ook een jongen. Toen Aart, die is later predikant geworden. Dan het eerste meisje Annie.
Dan komt er weer een dochter, Corrie. Vervolgens Wim, officieel Willemeindert. Die heeft in het begin nog samen met Cor de meubelzaak gedaan. Maar al snel begon hij toch voor zichzelf in Moerkapelle.
Nummer zeven en acht waren Gerrie en Pia."

Waarom niet de oudste zoon, Ernst, maar de tweede zoon Cor de volgende generatie wordt die de zaak in Nieuwpoort voortzet, weten we uit eigen ervaring. Ernst is in 1983 een van de eregasten tijdens Nieuwpoort 700. Voor het programmaboek van dat feest, mochten we hem schriftelijk interviewen.
Ernst vertelt daarin onder meer. "Als oudste zoon moest ik al vroeg thuis meehelpen. We hadden niet alleen een winkeltje en de handel buiten Nieuwpoort, we hadden ook een moestuin, en kippen en een varken. Dus er was genoeg te doen. Ik zat 'n jaar op de MULO in Schoonhoven. Maar het werd in de zaak steeds drukker. Ik werd naar huis gehaald. Moest voortaan met een koffer vol spullen langs de deur. Dagelijks trok ik er op uit. Met zo'n grote transportfiets. Ik haalde in de avond mijn middenstandsdiploma en besefte dat diploma's halen toch wel erg belangrijk was. Ik wilde weer gaan leren. Terug naar de MULO. Vader vond het goed, op één voorwaarde. De oudste rechten zouden nu overgaan naar mijn broer Cor."
Ernst kreeg verkering met een onderwijzeres, Kitty Muyk. De familie van Kitty wilde emigreren naar Australië. Dat leek Ernst ook wel wat. Het jonge stel vestigde zich in Tasmanië. Daar werd de oudste Van der Vlist uiteindelijk een succesvol zakenman. Waarin, laat zich raden. In de textielbranche.

1942 Cor met "de pak" op de transportfiets

"In 1954, nog maar 56 jaar jong, stierf vader Kees als gevolg van een hartstilstand", pakt Orry de draad van haar verhaal weer op. "Cor nam nu de textielzaak over. Hij breidde uit met de meubelzaak. Ik bleef helpen in de winkel op nummer 43. Daar werden bijvoorbeeld kapokmatrassen gevuld. Dat deden we op de binnenplaats. Die matrassen moesten na een aantal jaren, als ze slap werden, bijgevuld worden.
In 1961 overleed mijn schoonmoeder. Toen hebben we besloten de winkel op nummer 43 te sluiten. Dat pand werd magazijn voor de meubelopslag."

In mei 1965 bereikt de onderneming van Van der Vlist weer een mijlpaal. De textielzaak van Dit Voormolen op Hoogstraat nummer 53 komt te koop.
Orry en haar man hoeven niet lang na te denken. Het wordt min of meer de bedrijfstak die Orry voor haar rekening neemt. Het gezicht in de winkel achter de toonbank is Nel Rozendaal. Orry doet de inkoop en de administratie. Maar uiteraard helpt ze ook in de winkel als het druk is.
Net zo bekend als Nel in de winkel van Orry is de vaste stoffeerder van Cor in de meubelzaak. Willem Aart van der Ham. Zeg maar gerust onlosmakelijk met Van der Vlist verbonden.

Orry: "Wij hadden in onze meubelzaak natuurlijk niet zo'n grote showroom als je bij zaken in de stad aantrof. Maar wij brachten met onze klanten gewoon een bezoek aan de verschillende leveranciers. Daar was keus genoeg.
Later hebben we de zaak aanzienlijk verbouwd en verder uitgebreid. Precies op tijd want na de komst van burgemeester De Groot moest bouwen binnen de wallen aan allerlei regels gaan voldoen. Onze verbouwing kon hij niet meer tegenhouden. Die was al te ver gevorderd."

Het echtpaar Van der Vlist krijgt twee zonen. In 1956 wordt Cees geboren. Vier jaar later, in 1960, komt André. Orry heeft oneindig veel plezier in het zingen bij IKK. Vanaf het begin was zij lid. Werd gehuldigd omdat ze vijftig jaar lid was. Ze is nu gestopt met zingen. Maar wel ere-lid!
Ondanks alle zakelijke drukte werden de vakanties in Bergen aan Zee nooit overgeslagen. Samen met de zus van Cor, Annie en haar man Arie Bochanen en hun tweeling Kees en Peter huurden ze daar een huisje. Met volgeladen wagens gingen ze richting de kust. Zelfs matrassen werden meegenomen. Het zou ze toch niet overkomen dat de bedden niet goed waren!
Op verjaardagen is Bergen aan Zee nog vaak ter sprake gekomen.
André, de jongste zoon, geeft al op vrij jonge leeftijd aan dat hij een toekomst in de meubelbranche wel ziet zitten. Hij bouwt in Alblasserdam zijn zaak steeds verder uit. Zoon Cees studeert economie en zal naar verwachting een maatschappelijke carrière in het bedrijfsleven gaan opbouwen.

Zoals velen van ons Orry kennen in haar winkel.

"Maar dan aan het begin van de tachtiger jaren", vervolgt Orry, "wordt Cor ziek. Hij zal de ongelijke strijd verliezen en komt in 1986 op 58-jarige leeftijd te overlijden. Voor de winkel moesten we nu een oplossing bedenken."
Ze vertelt hoe besloten wordt dat Cees zijn studie af zal breken om thuis tijdelijk de ontstane situatie op te vangen. Maar na

een jaar komt hij erachter dat werken in de meubelbranche toch eigenlijk best heel leuk is.
Met andere woorden, ook de oudste zoon blijkt alsnog een echte Van der Vlist. Een ondernemer.
En dat gaat hem best af. In de loop der jaren worden meubelzaken geopend in Eindhoven, Rotterdam, Utrecht, Leiderdorp, Diemen en Heerlen.
De vestiging in Meerkerk werd na het overlijden van Cor van der Vlist overgenomen door Willem Aart van der Ham.
Ook de familie zit niet stil. Men heeft winkels in Benschop, Lopik, Moerkapelle, Polsbroek, Bleskensgraaf en Spakenburg.

Het leven gaat verder. In Nieuwpoort is nu ook Cornel, een van de vier kleinzonen, actief binnen de Nieuwpoortse meubelzaak.
Dus wat dat betreft, kan er over een jaartje of vijf een groot feest gevierd worden. Een eeuw Van der Vlist in Nieuwpoort. Orry nam daarvan een heel groot deel voor haar rekening. Maar liefst meer dan zestig jaar. Meer dan zestig jaar tussen meubels en textiel.

Ed van Tuijl

Vragen aan een vrijwilliger

Wie: Bert Bikker **Lid sinds:** 2015

Bert komt van oorsprong uit Noordeloos, waar hij als één na jongste van zeven kinderen, opgroeide op de boerderij van zijn ouders.
Na de lagere school ging hij naar de LTS en de bedrijfsschool bij de Vries Robbé, waar ze staalconstructies, stalen ramen en deuren maakten. Daarna volgde hij in de avonduren, drie avonden in de week, MTS bouwkunde in Utrecht. De volgende stap

BB in actie met zijn hobby.

was de Kunstacademie in Rotterdam, richting interieur en architectonische vormgeving. Dit duurde vijf jaar. Als laatste ging hij nog 6 jaar naar de Academie voor Bouwkunst in Rotterdam. Toen hij dit afgerond had, kreeg hij de lang gekoesterde architecten- en interieurarchitectentitel.

Naast alle verschillenden banen die hij overdag had, heeft hij (in de avonduren!) een lange weg afgelegd om zijn doel, architect worden, te bereiken. Gelukkig werden de gewone vakken, zoals Nederlands, minder belangrijk naarmate hij verder in zijn opleidingen kwam en haalde hij de praktijkgerichte vakken op zijn sloffen. In de tussentijd trouwde hij in 1976 met zijn vrouw Willemien en kregen ze vijfkinderen. Bert vertelt hierover dat het een pittige periode was. In die tijd bleef de vrouw gelukkig nog thuis voor de kinderen en dit was maar goed ook, anders was dit alles hem niet gelukt.

In 1983, terwijl hij in de avonduren nog naar de Academie voor Bouwkunst ging, startte hij zijn eigen architectenbureau. Hij werkte in deze begintijd vanuit huis en dit was erg fijn, omdat hij dan wat meer thuis was voor zijn gezin. In de jaren tachtig was het heel slecht in de bouw, maar omdat hij inmiddels veel ervaring op had gedaan en veel contacten had, liep zijn bedrijf binnen een halfjaar al goed.

Zijn werk is nog steeds zijn grootste hobby, omdat hij hier zijn creativiteit in kwijt kan. Hij vindt het belangrijk om dicht bij de opdrachtgevers te staan en een vertaling van hun wensen te maken in het ontwerp van hun huis. Een gebouwd project blijft altijd een beetje zijn kindje en het doet zeer, als het afgebroken, of op een manier verbouwd wordt wat het ontwerp geen eer aan doet.

Olieverfschilderij van Bert. Kenmerkend zijn de verticale en horizontale lijnen en dit geeft hij weer met gelaagdheid in zijn schilderijen.

Een andere hobby is het maken van abstracte schilderijen en het klussen in en verbouwen van eigen huizen. Toen hij met zijn vrouw trouwde verbouwden ze hun eerste oude huis in Groot-Ammers op Sluis 14 en later ook nummer 13 (tegenover de benzinepomp). Later verbouwde hij het kantoor in de Kerkstraat samen met zijn kinderen. En op dit moment is hij van dit kantoor een woonhuis aan het maken. Zijn zoon Josia heeft de zaak inmiddels drie jaar geleden overgenomen en is tegenwoordig gevestigd in Nieuwpoort aan de Hoogstraat.
Hobby's die ook niet vergeten mogen worden zijn kamperen (vroeger met de kinderen), wandelen op vakantie in Ierland, Denemarken of Zweden en lekker buiten zijn.

Vanuit zijn interesse voor historie en wat vroeger gebouwd is, is Bert al jaren lid van de HKN. Hij vindt het jammer als oude gebouwen zomaar gesloopt worden. Het is juist

een uitdaging om het een nieuwe bestemming te geven en het verhaal achter het bouwwerk te bewaren.

Sinds vorig jaar is hij actief als vrijwilliger voor de HKN in de Werkgroep Oude Hollandse Waterlinie. Met zijn achtergrond een waardevolle aanvulling op deze werkgroep. Vanuit zijn ervaring hebben we onder andere een aantal musea bezocht waar onze "museumbouwers" ook een project hadden gerealiseerd, om zo mede onze visie voor het museum in het stadhuis te bepalen.

Bert hoopt met zijn zeventig jaar nog een aantal jaren mee te werken in het bedrijf van zijn zoon en daarnaast staat hij ook open voor vrijwilligerswerk voor de HKN, zolang het iets is wat bij hem past en niet ten koste gaat van zijn vrijheid!

Voor de volgende BC draagt hij het stokje over aan Matzy van Harten.

Carin den Toom

"Ik heb nooit één dag vrij gehad."

Indiëganger Jan de Vos

Eind maart 1949 kreeg Jan de Vos, woonachtig op Gelkenes, pal tegenover de scheepswerf, zijn oproep voor militaire dienst. Hij moest zich melden in Ede. In de Beekmankazerne bij het 43ste regiment veldartillerie. Eind september vertrok hij vanuit Amsterdam naar, zoals dat toen nog heette, Nederlands-Indië. Hoewel het uiteraard bekend was dat zo'n uitzending niet zonder gevaar zou zijn, had hij niet echt een idee wat hem te wachten stond.
Maar dankzij het feit dat hij beschikte over '*beentjes 2*' werd hij belast met de afwikkeling van het bagagetransport van de troepentransportschepen. Zijn werkterrein werd de betrekkelijk veilige zeehaven van Tandjong Priok. De haven van het toenmalige Batavia.
"Maar", zegt hij over de periode van ruim een jaar dat hij in de Oost was, "Ik heb al die tijd werkelijk nooit één dag vrij gehad."
We komen er later nog op terug. Net als op die '*beentjes 2*'.

Thuis op de boerderij groeide hij op als enige zoon. Samen met zijn drie zussen.
"We hadden wel vee, maar mijn vader zag toch meer toekomst in het fruit. Appels, peren, pruimen. Dat werk. Als enige zoon besefte je al snel dat daar ook jouw toekomst lag. Ik vond het prima. Deed het werk ook nooit met tegenzin. In die tijd leverden we ons fruit nog af op de veiling hier bij het Schoonhovense Veer. Later, toen ik het overgenomen had van mijn vader, werd dat de veiling in Gorinchem en toen die ook werd opgeheven is het Barendrecht geworden.

Mijn oproep voor militaire dienst zorgde voor een ander leven. Van Gelkenes naar Ede

was een hele reis. Ik kreeg de artillerie opleiding. Leerde alles over mortieren en het bedienen van kanonnen.
Toen ik mijn latere vrouw leerde kennen, was al bekend dat ik naar Indië zou moeten. Ze heette Maaike van den Heuvel en was een Streefkerkse. Hoe ik haar leerde kennen? Nou dat zal ik je vertellen. Ik was in die tijd lid van een rijvereniging. Op Streefkerk werden jaarlijks ringsteekwedstrijden met paarden gehouden. Je kent dat wel. Op een paard met een lange stok, al galopperend proberen die stok door een betrekkelijk kleine ring te steken. Blijkbaar deed ik het erg goed en maakte ik de nodige indruk op haar. Want die dag ging het aan.
We kregen verkering. "Maar ik moet wel naar Indië", zei ik tegen haar. "Besef dus dat je mij voorlopig, misschien wel langer dan een jaar, niet zult zien."
"Geen bezwaar", antwoordde ze. "Oké", zei ik op mijn beurt weer: "Maar dan moet je me wel beloven dat je heel veel zult schrijven."
Dat beloofde ze en ze hield zich trouw aan die belofte. Gelukkig maar want post was iets waar je elke dag naar uitkeek."

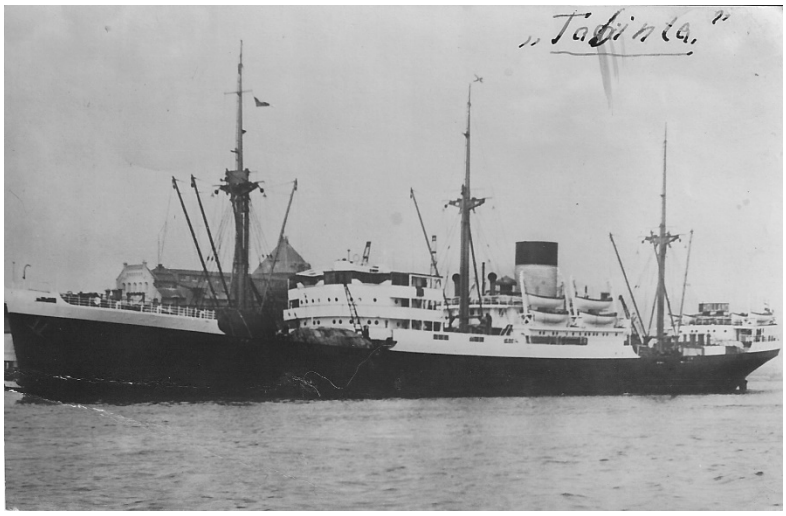

De Tabinta die Jan naar Indië bracht.

Onze jonge fruitkweker werd vervolgens nog overgeplaatst naar Oldenbroek waar hij werd klaargestoomd voor vertrek naar de Oost. Volgens Jan stelde het allemaal weinig voor. Het was in ieder geval niet echt een speciale tropenopleiding. Op 30 september vertrok hij vanuit Amsterdam met de 'Tabinta' naar het onrustige Indië. Waar op dat moment al heel wat Nederlandse militairen waren gesneuveld.
"Maar, zoals ik al zei. Daar stond ik niet echt bij stil. De Tabinta vervoerde rond de 1600 militairen. Nee, we hadden geen echte hutten. We sliepen gewoon in het ruim waar matrassen op de grond lagen. De hutten waren gereserveerd voor de mannen met sterren en strepen. Wij maalden er niet om. De reis op zich was immers best boeiend. Niet dat je nu een groot deel van de wereld zag. Het was vooral water, overal water om je heen. Alles bij elkaar deden we een maand over de reis.
Alleen tijdens de doorvaart van het Suezkanaal zag je bewoners van het land. Egyptenaren die hun handelswaar aan je probeerden te slijten. Op 29 oktober meerden we af in Tandjong Priok. De haven van Batavia, het latere Djakarta.
Toen besefte ik niet dat ik een paar weken later hier weer terug zou zijn omdat deze haven, letterlijk en figuurlijk, mijn toekomstige thuishaven werd."

Jan in tropenuniform.

Nee, in eerste instantie werd hij geplaatst in een kazerne in Madoelenka. Op Midden- Java.
"Daar werd ik de eerste twee weken behoorlijk getraind in het patrouille lopen", vervolgt Jan.
"Dit was het echte werk. Het leven van een soldaat in een gebied waar de vijand altijd en overal kon toeslaan. Die eerste weken sliep ik ook altijd met mijn geweer naast me in bed. Dat geweer moest je steeds bij je hebben. Dus ook 's nachts in je tampatje.
Na twee weken kreeg ik te horen dat ik feitelijk niet zo geschikt was voor dat patrouille lopen.
"We hebben in je dossier gelezen dat je '*beentjes 2*' hebt", kreeg ik te horen.
Wat bleek. Tijdens de opleiding in Holland hadden ze vastgesteld dat ik geen al te beste voeten had. Althans niet geschikt om lange marsen te maken. Misschien aanleg voor platvoeten of zoiets. Daarover werd dan melding gemaakt in je medisch dossier. Geen probleem als je 4 of 5 had. Maar met 2 toch niet echt geschikt voor het patrouille lopen. Kortom, ik zou een nieuwe standplaats krijgen. De haven van Tandjong Priok. Ik kreeg een vervoersbewijs voor de trein naar Batavia en vertrok uit Madoelenka. Trouwens nog een pittige onderneming want van Midden-Java naar Batavia was een reis van ruim een dag. Met voor op de trein en aan de achterkant soldaten met grote mitrailleurs."

Jan de Vos werd verantwoordelijk voor het laden en lossen van de militaire transportschepen. Voor binnenkomende schepen met het lossen van allerlei stukgoed. Voor vertrekkende schepen voor het laden van vooral de kisten vol souvenirs van jongens die naar huis gingen. De zogenaamde repat-kisten van de militairen die hun diensttijd in Indië erop hadden zitten en gingen repatriëren
"Ik beschikte over zeventig koelies. Javanen die met dat laden en lossen wat bij konden verdienen. Het toezicht liet ik over aan een aantal Indonesiërs die de Nederlandse taal goed beheersten. Die mensen charterde ik dan."
Jan schetst hoe de goederen die verscheept moesten worden op de kade in een lange rij werden neergezet. Aan de hand van formulieren kon hij zien wat waar in het schip moest worden geladen. Zijn charters hielden toezicht. Hijzelf hield het totale overzicht vanuit zijn kantoortje.
"Een betrekkelijk veilig leventje", zegt hij. "Onafhankelijkheidstrijders hadden niet echt het lef om op het haventerrein iets te ondernemen. Waar ik wel last van had waren sommige koelies, die vooral tijdens het lossen van schepen nog wel eens goederen opzettelijk op de kade lieten vallen. Die goederen werden met grote netten uit het ruim getakeld. Ze hoopten dan dat de verpakking door de val openbarstte en ze de nodige spullen achterover konden drukken. Soms waren er weken bij dat dit soort diefstallen aan de lopende band werden gepleegd. Dan hadden ik en mijn charters de handen vol om de boosdoeners te betrappen en weg te sturen.

Na mijn werktijd stapte ik op mijn dienstfiets en peddelde zo naar de kazerne. Zowat 'n kilometer fietsen. Ja, op een dienstfiets. Bij mijn functie hoorde een dienstfiets én een diensthorloge. Toen ik ging repatriëren heb ik het wel gewoon in moeten leveren. De fiets daar kon ik me nog iets bij voorstellen. Maar zo'n klokje moeten teruggeven, dat geloof je toch niet."
Er waren overigens meer zaken waar hij zich over verbaasde. De schepen kwamen en vertrokken dagelijks. Vooral de laatste maanden van 1950 toen al die Hollandse jongens met het ene na het andere troepentransportschip terug naar huis gingen, werd het stikdruk voor mensen als Jan de Vos.
"Ach, eigenlijk was het vanaf mijn eerste werkdag in de haven behoorlijk aanpoten. Die schepen kenden geen zaterdag of zondag. Die kwamen op alle dagen. En van mij werd verwacht dat ik ook alle dagen van de week mijn werk zou doen.
Ik heb nooit één dag vrij gehad. Op zondag naar de kerk is me nooit gelukt. Ik diende wel een verzoek in maar kreeg gewoon te horen dat ik daarvoor geen vrij kreeg. Ik had me er maar naar te schikken."
Ondanks dit alles beviel het werk in de haven hem prima.

Jan de Vos bij de begrafenis van een van zijn maten.

"Ik werkte veel samen met een burger. Arie de Booij heette die man. Hij zorgde voor de koelies en de vrachtwagens die ik nodig had. Hij kwam elke dag een bakkie doen. Weet je dat diezelfde man terug in Nederland op de scheepswerf tegenover ons huis in dienst is getreden. Heel bijzonder dat we elkaar zo weer regelmatig tegenkwamen.
Wat mij ook altijd is bijgebleven was die jongen op onze kazerne die met zijn jeep verongelukte. Zijn begrafenis met militaire was indrukwekkend."

Op 16 oktober 1950 breekt de dag aan waarop ook Jan de Vos uit Groot-Ammers gaat repatriëren. Met de 'Nelly'. Weer een wat kleiner troepentransportschip. Op 11 november komt hij aan in Rotterdam.
"Ik was de enige uit de Alblasserwaard. Dus ik ging niet met een bus vol andere Indiëgangers via zo'n speciale afzetroute naar huis. Ik kreeg een privé taxi.
Mijn ouders kwamen niet naar Rotterdam. Ze zouden me thuis opwachten.
Onderweg naar huis maakte ik een praatje met de chauffeur. Vertelde hem dat ik nieuwsgierig was of ze voor een speciaal welkom hadden gezorgd.
"Heb je ook verkering", vraagt die chauffeur ineens. Ik zeg: "Jazeker. Sterker nog, dadelijk komen we door Streefkerk en dan rijden we ook nog voorbij haar huis."
"O", zegt hij daarop, "Dan halen we haar toch meteen even op."

We stopten voor haar woning en ik belde aan met de boodschap: "Hoi, hier ben ik dan. Rij je meteen even mee naar Ammers?"
Natuurlijk had ze even tijd nodig om zich om te kleden. En op Gelkenes stonden ze maar te wachten. Waar blijft hij nou, zeiden ze tegen elkaar."
Daar kwamen we dan eindelijk. Er stond een heel ontvangstcomité. Het huis versierd met een ereboog met daarop in grote letters 'WELKOM THUIS".
Veel familie. Maar ook de leden van de rijvereniging waar ik lid van was. Die vormden een erehaag. Na ruim een jaar was ik terug op Ammers."

Jan pakt het werk in de fruitkwekerij weer op. Zijn ouders gaan op een gegeven moment in het voorste deel van de boerderij wonen zodat het achtergedeelte vrijkomt voor Jan en Maaike.
Het leven lacht hen toe. Maar de kinderwens blijft aanvankelijk onvervuld. Jan en Maaike besluiten daarop een zoon te adopteren en later een tweede zoon.
Net als ze van plan zijn om als derde kind een dochtertje te adopteren, overkomt hen een wonder. Maaike blijkt in verwachting en bevalt van een gezonde dochter. Later zal er nog een tweede dochter geboren worden.
Het bedrijf groeit groter. In de jaren van de ruilverkaveling, als Jan al zijn grond rondom de boerderij krijgt, besluit hij het nog aanwezige vee van de hand te doen en zich helemaal toe te leggen op de fruitteelt.
Als hij met pensioen gaat verdwijnen ook de boomgaarden en wordt de grond verkocht. De zonen gaan in de boerderij wonen. De een in het voorhuis, de andere in het achterhuis. Jan en Maaike verhuizen naar de Emmastraat op Ammers. Er komen zeven kleinkinderen.
Twee jaar geleden is Maaike overleden. Vandaag de dag heeft Jan nog altijd zijn dagelijkse bezigheden. Wat rommelen in de tuin. Met de auto erop uit. En altijd wel aanloop van kennissen die een praatje komen maken.
"Met de coronatijd wat minder misschien. Maar och, er zullen wel weer betere tijden komen", zegt hij tot slot.

Ed van Tuijl

Oude gebruiken

We leven nu in het digitale tijdperk. Veel vroegere "tastbare" voorwerpen of hulpmiddelen zijn hierdoor in onbruik geraakt. Het is voor sommigen moeilijk voor te stellen, dat er een tijd is geweest zonder al deze digitale hulpmiddelen.

En toch is dit vaak niet eens zo lang geleden! In deze rubriek zullen we in iedere By Clockgeluy een gebruik of voorwerp uit vervlogen tijden bespreken.

Omdat het thema van deze BC Nederlands-Indië is, gaan we verder in op een gebruik en voorwerp uit deze tijd. Allereerst de term "mobilisatiebonus". Toen de militairen vanuit Indonesië weer terug naar Nederland kwamen, ontvingen ze een "bonus". In het boek *"Polderjongens tussen de Sawah's"* van Teus Korporaal wordt beschreven wat men met deze bonus in ontvangst nam:

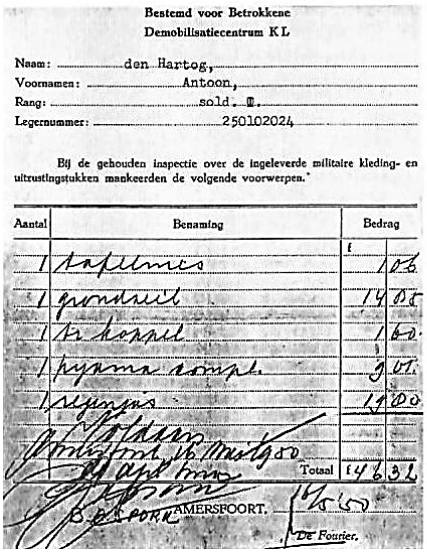
Bestemd voor Betrokkene
Demobilisatiecentrum KL

Naam: den Hartog,
Voornamen: Antoon,
Rang: sold.
Legernummer: 250102024

Bij de gehouden inspectie over de ingeleverde militaire kleding- en uitrustingstukken mankeerden de volgende voorwerpen.

Aantal	Benaming	Bedrag
1	sapelmes	1.06
1	gondwil	14.05
1	kr hoofd	1.60
1	pyama comp.	9.01
1	regenjas	19.00
	Totaal	46.32

AMERSFOORT.
De Fourier.

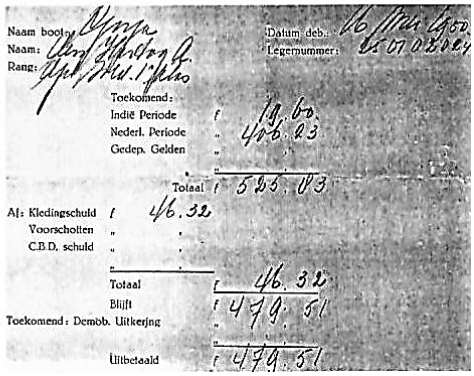
Alles werd verrekend,
als dank voor drie jaar verblijf in Indië

Collectie: A. de Hartog - Nieuwpoort

Naam boekje:
Naam:
Rang:
Datum deb.:
Legernummer:

Toekomend:
Indië Periode 19.60
Nederl. Periode 426.23
Gedep. Gelden
Totaal 545.83

Af: Kledingschuld 46.32
Voorschotten
C.B.D. schuld
Totaal 46.32
Blijft 499.51
Toekomend: Demob. Uitkering
Uitbetaald 499.51

"De militairen kregen een zogenaamde demobilisatiebonus. Dat was een bedrag van 100 gulden plus 10 gulden voor elke maand werkelijke dienst in Indië, tot een maximum van 300 gulden (oftewel ca. zesmaal het weekloon van een geschoolde arbeider). Ze kregen een schoenenbon, textielpunten en bovendien naar verkiezing een kostuum dan wel 70 gulden plus nog meer textielpunten, maar de bonus werd de waarde van schoenen, ondergoed en de overhemden die tijdens het verblijf in de tropen verloren waren gegaan afgetrokken. Als voorbeeld hier de afrekening van Antoon den Hartog. Zijn regenjas was in de tropen verschimmeld en die had hij weggegooid. Kosten 19 gulden! Een ander vertelde mij dat hij zijn bonus aan zijn vrouw had gegeven met de geste: "Koop er maar een mantel voor!" In januari 1997 besloot het kabinet de Indiëveteranen alsnog een netto uitkering van 1000 gulden ter hand te stellen."

Als we ons bedenken dat de 300 gulden van destijds, nu staat voor zo'n € 136,-, dan is de beloning naar onze huidige maatstaven wel erg karig te noemen. In vergelijking met het loon van een arbeider uit die tijd was het toch blijkbaar een heel vermogen. Maar het was daar niet zoals thuis en ook zeker niet ongevaarlijk!

Aan de hand van schenkingen aan de HKN belichten we ook de soldatenkist. Deze werd in tijden van oorlog gebruikt om o.a. de spullen van de soldaat te vervoeren van en naar het oorlogsgebied. Op deze kist stonden o.a. het nummer van de soldaat, naam en adres vermeld.

Deze kist behoorde aan Dirk Slob. Geboren op Binnenhaven 10-12. Hij is meegenomen op missie naar Indonesië. Het adres op de kist, Binnenhaven 17, is een beetje vreemd, want dit adres is van Bakkerij v.d. Heul. Misschien woonde zijn vrouw daar in huis,

Soldatenkist Indonesië, geschonken door Cors Slob.

maar dit is niet bekend. In 1955 is Dirk met zijn gezin vertrokken naar Australië. In 1975 is het gezin, op één zoon na, weer naar Nederland gekomen. Ze hebben gewoond op de Hoogstraat en op de Buitenhaven. Na anderhalf jaar zijn ze weer terug naar Australië gegaan. Heimwee naar de achtergebleven zoon was de reden. Bij verkoop van het ouderlijk huis, op de Binnenhaven, aan Joop de Bruin, kwam de kist in zijn bezit. De kist heeft jaren dienst gedaan als opslag voor BMW onderdelen. Later kwam de kist in handen van Nico Roest (garage Nieuwpoort auto's). Nico heeft uiteindelijk de kist weer bij Cors Slob gebracht, en die schonk hem aan de HKN.

Er is ook een schenking gedaan door de familie Blonk, bestaande uit spullen die betrekking hebben op voormalig Nederlands-Indië. Helaas zijn deze spullen door het tijdelijk verhuizen en onderbrengen van depot en archief, op dit moment niet voorhanden. We zullen hier in een latere BC nog aandacht aan besteden!

Marianne van Drenth en Carin den Toom

Instaprondleidingen vanaf de Dam in Nieuwpoort

Onder leiding van de gidsen van de HKN maakt u een rondwandeling door Nieuwpoort. Zo komt u meer te weten over bijzondere gebouwen, monumenten,
vestingwerken en de roemruchte geschiedenis van ons Vestingstadje.

Kosten van de instaprondleiding: €3,- p/p.
Rondleiding met een groep; €3,- p/p, met een minimum van €20,- per groep (max. 15 pers.).
Deze mogelijkheid bestaat het hele jaar door en ook op andere dagen.

Neem hiervoor contact met ons op:
rondleidingen@historischekringnieuwpoort.nl;
Marianne van Drenth T: 06 12051036.

Stadgids worden, iets voor jou?

Het gidsengilde van Nieuwpoort is op zoek naar enthousiaste mensen.
Gidsengilde? Nooit van gehoord? Dat klopt! Zo gaan we het voortaan noemen.

De Historische Kring Nieuwpoort organiseert al jaren stadsrondleidingen. Er is zoveel te vertellen over de stad Nieuwpoort en de vestingwerken! Daarom is het erg leuk om mee te lopen én…..

én om mensen rond te leiden. Om met meer kennis en plezier rondleidingen te doen en de gidsen wat meer "bagage" te geven, hebben we bedacht om een gidsengilde op te richten. De gidsen krijgen een korte opleiding in storytelling, rondleiden en een informatiepakket om een Poortkenner te worden.

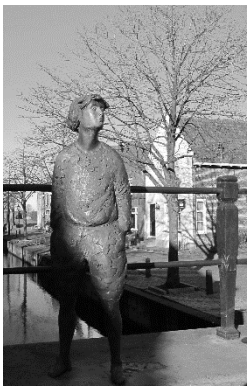

- Ben je een enthousiast verteller maar weet je weinig over Nieuwpoort? Gewoon aanmelden, we spijkeren je wel bij.
- Weet je juist veel over Nieuwpoort maar denk je dat je niet geschikt bent als gids? Ook gewoon meedoen, wie weet ga je het wel leuk vinden.
- Weinig tijd? Geen excuus, je kan net zo vaak of weinig meedoen. Het is altijd op basis van vrijwilligheid.
- Alleen 's avonds beschikbaar? Hoe leuk is het om een avond- of nachtrondleiding te doen door de oude vesting.

We denken ook aan themarondleidingen, bijvoorbeeld rond het verhaal van de Schippersjongen of burgemeester Brouwers. Dat we veel toneeltalent hebben in Nieuwpoort weten we, dus aan alle toneelspelers: denk eens na of je het leuk vindt om af en toe een groepje rond te leiden door Nieuwpoort.
Een keertje meelopen met een gids om het gevoel te krijgen of je het wat voor je is, kan natuurlijk ook.

Door de coronacrisis kunnen we de opleiding tot beëdigd stadsgids van Nieuwpoort (nog) niet in de vorm doen zoals we het bedacht hadden, maar we hebben het plan om komend zomerseizoen extra gidsen in te zetten. Door de maatregelen waaraan we ons moeten houden zoeken we naar de juiste vorm, maar we gaan het zeker doen! Dus meld je aan!!

Aanmelden kan door een mail te sturen naar:

- rondleidingen@historischekringnieuwpoort.nl onder vermelding van je naam, adres én telefoonnummer.
- Als je nog vragen hebt kan je ook bellen met Marianne van Drenth: 06-12051036

In onderhoud: De Maquette van Nieuwpoort

We kennen allemaal de Maquette van Nieuwpoort, zoals deze al jaren op de bovenverdieping van het Stadhuis tentoongesteld werd. Het laat Nieuwpoort zien, zoals het er in de zestiger jaren uitzag.

Deze maquette is gemaakt door J.W. den Hartog (geb. 24-11-1943 Nieuwpoort).
Na zijn huwelijk ging hij wonen en werken als huisschilder in Aalsmeer. Omdat hij heimwee naar Nieuwpoort had besloot hij een maquette te maken. Hij begon met vier stukken op zolder en daarna twee stukken op een slaapkamer, omdat het anders niet meer door het raam kon. Toen na drie en een half jaar bouwen en ruim 1400 uren arbeid, de maquette eindelijk klaar was, ging deze via het schuurdak naar buiten.

Alle panden zijn van tempex gemaakt. Daarvoor werd eerst alles gefotografeerd. De grachten zijn van zink gemaakt. De geveltjes zijn uit formica gezaagd, de schoorstenen van luciferhoutjes en de lantaarnpalen van spelden met grote knoppen. Storende elementen werden weggelaten.
In 1989 is de maquette gerestaureerd door leden van modelbouwclub Fortuna. De maquette is toen op een tafel geplaatst en van een glazen kap voorzien. De maquette is één van de pronkstukken van de collectie. We zien alle elementen die Nieuwpoort tot het kleinste vestingstadje van Holland maken.

Vanwege de verbouwing van het Stadhuis van Nieuwpoort moest de maquette tijdelijk verhuizen. Vrijwilligers Jan Korevaar, Jacob Schippers, Jan van den Berg en Gerrit de Kuijper hebben de glasplaten verwijderd, de maquette eruit getild en voorzichtig naar het nieuwe onderkomen overgebracht.

Met betrekking tot het tijdelijke onderkomen hebben we medewerking gekregen van Nico Roest. De maquette mag tijdelijk in één van de kantoren aan de Wilgenweg staan. Daar is de mogelijkheid om de maquette schoon te maken, enkele reparaties uit te voeren en zelfs enkele onderdelen aan te vullen; allemaal met toestemming van de bouwer van de maquette.

Jan Blonk uit Nieuwpoort (tevens secretaris/contactpersoon van Modelbouwvereniging Fortuna) heeft de coördinatie van dit project op zich genomen en werkt hiervoor samen met Roel Ter Stege. Door de verscherpte Corona-maatregelen wordt er momenteel met slechts 2 personen aan de maquette gewerkt.

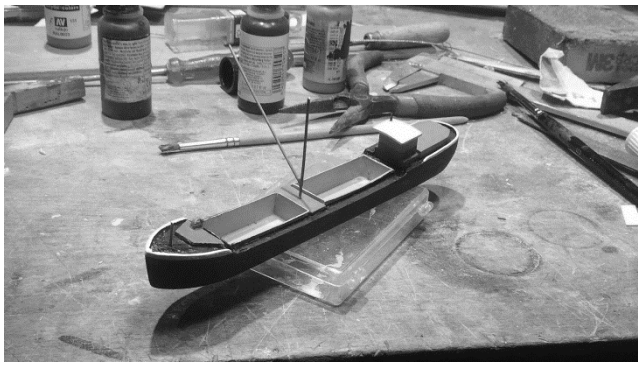

Een binnenvaartschip t.b.v. de zand- en grindhandel

De bomen langs de haven moeten dringend 'opgefrist' worden.

De gerestaureerde maquette krijgt straks een prominente plaats in het nieuwe museum over de Oude Hollandse Waterlinie.
Wie het leuk vindt om de voortgang van de restauratie te volgen kan kijken op https://www.modelbouwforum.nl/threads/restauratie-maquette-stad-nieuwpoort.275784/
Andere projecten van Jan Blonk: de bouw van de Franse trawler Hemerica met de bijbehorende scheepshelling, en onder de groepsnaam SWEK de bouw van het Wisboomgemaal van Kinderdijk.

In verband met de verhuizing moest het Veerhuis 'gesloopt' worden. Een nieuw Veerhuis is hier in de maak. De betoncentrale krijgt een plek op het Hoofd.

Zoals "Het Hoofd" er in het "echt" uitzag.

Matzy van Harten

De inundatiesluis van Nieuwpoort, een onderzoek

Tijdens bijeenkomsten waar werd gesproken over het nieuwe museum hing over de inundatiesluis, toch de kern van het museum, een waas van geheimzinnigheid.
Er bleek veel kennis te zijn over het nut maar weinig kennis over de echte uitvoering.
Om meer kennis te vergaren was de insteek tijdens het onderzoek:
- Functie
- Bouw
- Uitvoering

De Functie
De functie was uiteraard bekend: ervoor zorgen dat door de overheid op een efficiënte en veilige manier de achterliggende landerijen onder water konden worden gezet om er voor te zorgen dat invallen van bijvoorbeeld de Fransen konden worden voorkomen.
Veilig betekende hier, dat mensen die de inundatiesluis moesten bedienen, niet gemolesteerd werden door boeren uit de omgeving, die hun oogst en boerderijen verloren zagen gaan en hun dieren moesten verplaatsen of voor een habbekrats moesten verkopen aan boeren aan de andere kant van de Lek.
De plaats van de sluis werd zo gekozen, dat er een directe verbinding was tussen de Lek en het water de polder in. Om de sluis te beschermen werd ervoor gekozen het nieuw te bouwen stadhuis boven op de sluis te plaatsen.

De Bouw
De bouw van het stadhuis werd uitgevoerd door Leendert van der Willigh (architect).
Hij had eerst opdracht gekregen om de sluis te bouwen en kort daarop kwam de opdracht tot bouw van het stadhuis met een waag.

De Uitvoering
De sluis was bedoeld om water in te laten en niet als doorvoer van schepen.

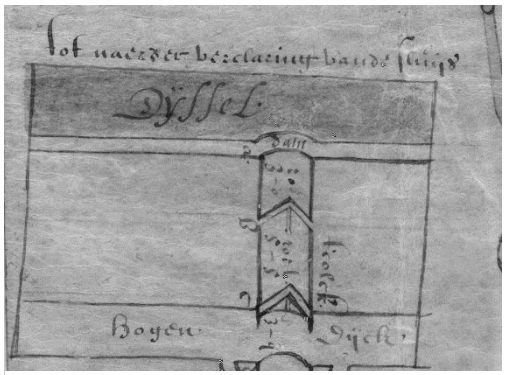

De schotdeuren werden een eeuw eerder al toegepast in Haastrecht.

Er werd daarom gekozen voor een sluis met zogenaamde schotdeuren, dus deuren die verticaal op en neer konden worden bewogen, dit in tegenstelling tot een schutsluis, waarbij aan beide zijden deuren horizontaal “scharnieren”.
In dit geval was het gebruik van schotdeuren een groot voordeel omdat zij minder ruimte innamen en ze konden binnen in het stadhuis eenvoudig, door het gebruik van een hijsmechanisme, bediend worden. Dit hijsmechanisme bestond uit een

winch, vergelijkbaar met de manier waarop bij een schip het anker wordt opgehesen.

Onderzoek
Om inzicht te krijgen in de mogelijke uitvoeringen van de sluis werd contact gezocht met Stichting Historische Sluizen en Stuwen (www.sluizenenstuwen.nl). Daar was al eerder contact mee geweest tijdens mijn onderzoek naar de sluisbrug in Haastrecht. Er werd geadviseerd om in dit specifieke geval eens te gaan kijken naar de uitvoering van de Koppelpoort van Amersfoort, dit is de toegang tot de stad via het water.

Koppelpoort Amersfoort.

Koppelpoort inwendig

De foto van het inwendige laat vooral zien wat er in 1672 technisch mogelijk was. Hier werd echter de verticale sluisdeur op en neer bewogen door zogenaamde raddraaiers (meestal gevangenen). Deze mannen liepen in een ronddraaiende kooi (vergelijking: rad in een hamsterkooi) en door de kracht van tien mannen kon de schotdeur ’s morgens omhoog gehesen worden. De deur werd dan met zware pennen vergrendeld. ’s Avonds moest de schotdeur eerst een stukje omhoog, pennen eruit, en dan rustig aan de deur naar beneden bewegen. Zeer gevaarlijk en zonder Arbowet kostte dit menige arm of been.
In Amersfoort was het dus een compacte manier om de stad af te sluiten voor de scheepvaart.
De constructie van de het mechanisme van de Koppelpoort was in het klein zeker toepasbaar in de doorgang onder het stadhuis en de erboven liggende ruimte.

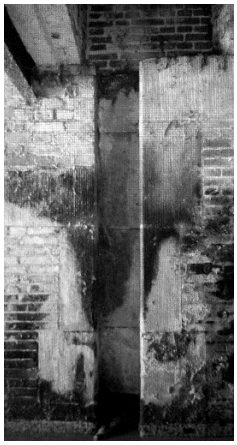

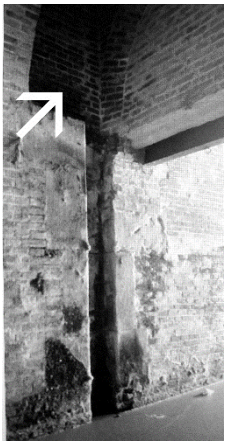

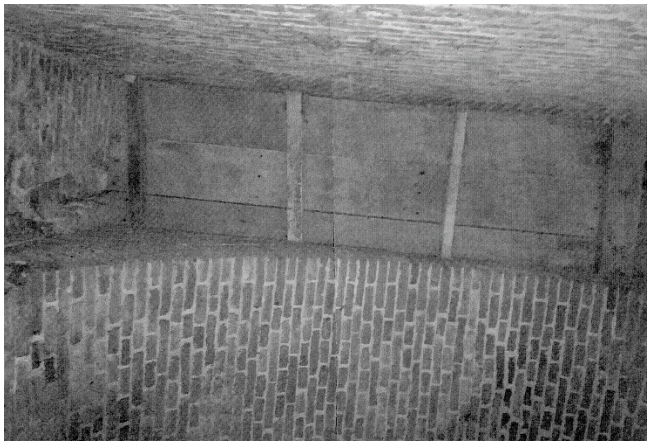

Sleuven in de doorgang onder het stadhuis.

Foto’s midden en rechts: Toegangsschot boven de sleuven.

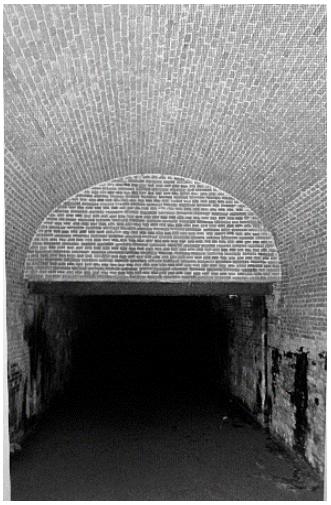

Dankzij foto's, die genomen werden tijdens een onderzoek naar de vleermuispopulatie werd duidelijk, dat er aan de waagkant links en rechts verticale sleuven in de muur zaten. Architect Bert Bikker had ook een foto, waar je een houten toegangsschot ziet zitten boven deze sleuven. De sleuven aan de noordelijke kant, dus onder het bordes, zijn niet zichtbaar omdat daar tijdens eerdere restauraties veel is verdwenen.

Keermuur aan de noordzijde.

Onderzoek G. den Hartog

Het werk aan de sluis werd voortvarend aangepakt. In juli was het heiwerk klaar. Dit had wel vrij veel schade veroorzaakt aan de omliggende huizen. Bij inspectie in september werd de fundering van de sluis volledig goedgekeurd en kreeg Anthonij van Gulick de rest van de aannemingssom. Al eerder was onder leiding van *"opsiender"* Van der Willigh begonnen met het metselwerk aan de sluiskom, dat in daggeld werd verricht. De zijmuren waren op hoogte en de ruimten ernaast moesten nu aangevuld worden met droge goed vast gestampte aarde. Het was belangrijk dat dit precies gebeurde en daarom moest de opzichter eerst in daggeld de grond vlak maken, om daarna met kleine aanbestedingen via laag voor laag tot de vereiste hoogte te komen. Commies Coquis kreeg *f* 2.000 voor de daglonen. De geplante iepen op de singel waren *"heel wel in de groeij"*. Over Kasper Kaspersz was men minder tevreden. Hij schoot weer slecht op en werd gemaand. Het bleef echter bij dreigen. Medio november was de buitenste schotdeur van de sluis ingebracht en waren de bazen bezig met de voorbereidingen voor het plaatsen van de binnenste deur. Voor de jaarwisseling was ook de overkappende dam gemetseld. Binnen het jaar 1696 had men een fraai stuk werk afgeleverd en dit was waard om voor het nageslacht gememoreerd te worden met de aanduiding *"anno 1696"*

In Stede Nieupoort 7 is op bladzijden 79 en 81 een gedegen onderzoek beschreven van de heer den Hartog, ondersteund door archiefstukken uit het Nationaal archief en het gemeentelijk archief, nu aanwezig in het regionaal archief in Dordrecht. Hierin wordt beschreven wanneer de schotdeuren werden geplaatst en de opdracht werd gegeven tot het maken van een metalen hijswerk. Deze archiefstukken worden op dit moment opnieuw aangevraagd om mogelijk meer details te weten te komen en er wellicht ook tekeningen te vinden zijn.

poort geen zin had. Verder moest de opzichter een ijzerwerk laten maken *"noodigh tot het opwinnen van de sluijsdeuren, om de deuren op en neer te konnen laten"*. Het waren dus een soort verticale schuifdeuren. In december van dat jaar vond nog een aanbesteding plaats

Uit de "Stede Nieupoort 7".

Conclusie

Alles bij elkaar blijkt, dat de manier om te inunderen niet uniek was, maar vooral mogelijk werd gemaakt door techniek, die in 1672 ruim voorhanden was.

Rob Anders

De Oude Hollandse Waterlinie leeft

Wie volgend jaar in Nieuwpoort woont of onze vestingstad bezoekt, kan niet meer om de Oude Hollandse Waterlinie heen. In Museum Het Stadhuis is dan een prachtige tentoonstelling over deze 350 jaar oude militaire verdedigingslinie te bekijken. Maar voor het zover is, gaat er nog heel wat water door de Lek. In dit artikel een update van de vorderingen tot half februari jl.

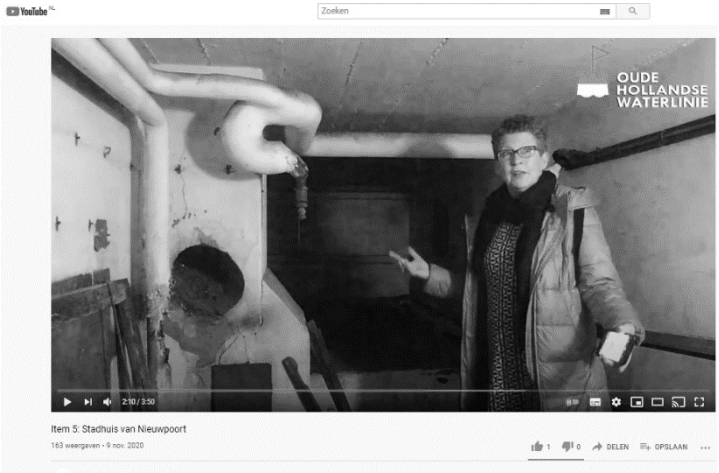

In februari zijn aannemer Den Butter en Voogt en architectenbureau Bikker aan de slag gegaan met de verduurzaming van het Stadhuis. Dit rijksmonument wordt ook energieneutraal gemaakt en beter toegankelijk voor mindervaliden. Er komt een lift in het pand. Er staat een filmpje op onze website onder "Nieuws" met onderstaande link: www.youtube.com/watch?v=0QP3gxFQGE4.

Voorbereidingen

Op het hoge bouwbord bij het Stadhuis staan alle betrokken partijen genoemd. De inrichting van de tentoonstelling staat gepland vanaf oktober 2021. Tot dat moment zitten de betrokken personen bij de Historische Kring Nieuwpoort niet stil. Intussen krijgt namelijk de maquette een flinke opknapbeurt. Matzy van Harten informeert u hierover in deze BC.

Binnenkort gaat de vloer in de trouwzaal open om te kijken naar de inundatiesluis die hieronder zit, hét geheim van Nieuwpoort. De vraag voor ons is dan, wat kunnen we er nog mee in de nieuwe tentoonstelling? Over de uitvoering van de inundatiesluis is het nodige onderzocht. Hierover schreef Rob Anders voor deze By Clockgluy een interessant artikel. Wat dit jaar allemaal in Het Stadhuis gaat gebeuren, is de moeite waard om vast te leggen. Vandaar dat Dirk van Krieken voor de te maken video als een van de weinige mensen binnen HKN regelmatig in het Stadhuis te vinden zal zijn. Ook organisatorisch moet er het een en ander gebeuren. De HKN is bezig een Stichting voor het museum op te richten. Het zal dit voorjaar zijn beslag krijgen.

Verrassen

Regelmatig hebben enkele bestuursleden en de leden van de tentoonstellingsgroep overleg met het team Mark Bakker van Ontwerp 77, Sunny Jansen en tentoonstellingsbouwer Flink. Hun prachtige ontwerp gaat steeds meer handen en voeten krijgen. De routing door het pand staat nu vast. De entree komt in de Waag en

vandaar uit gaat de bezoeker met trap of lift steeds een verdieping hoger. Soms is het passen en meten, maar er wordt creatief ingespeeld op de mogelijkheden van Het Stadhuis. We zouden graag meer willen vertellen. Toch doen we dat niet, want we willen u graag straks verrassen met de nieuwe tentoonstelling.

Gidsen
In de aanloop naar de nieuwe tentoonstelling gaan geïnteresseerde gidsen binnenkort meedoen aan een cursus Storytelling, die Struinen en Vorsen organiseert. U weet wellicht dat HKN lid is van deze stichting, die zich richt op het plattelandstoerisme dwars door het Groene Hart. Een van hun speerpunten is de Oude Hollandse Waterlinie, en dat komt ons goed van pas.
Verder wil de HKN de huidige groep vrijwilligers die rondleidt, gidsen in de vestingstad en suppoosten uitbreiden. In de aanloop daarheen wordt het Gidsengilde 'Corvus' (Latijns voor kraai) opgericht en een cursus samengesteld. Het streven is het uitgebreidere team na de heropening van Museum Het Stadhuis te kunnen inzetten bij de nieuwe tentoonstelling en bij de rondleidingen in de vestingstad Nieuwpoort. Heeft u interesse, neemt u dan contact op met Marianne van Drenth via E: rondleidingen@historischekringnieuwpoort.nl of T: 06 12051036.

Tot slot
In de aanloop naar 2022, waarin veel activiteiten vanwege 350 jaar Oude Hollandse Waterlinie plaatsvinden, gebeurt dit jaar ook al het nodige. Wilt u zich op de hoogte stellen, dan zijn de volgende websites wellicht interessant voor u.
www.oudehollandsewaterlinie.nl; www.liniebreed.nl; www.rampjaarherdenking.nl; www.struinenenvorsen.nl/oude-hollandse-waterlinie

OUDE HOLLANDSE WATERLINIE

provincie Zuid-Holland

Lyanne de Laat

Stede Nieupoort 8

Zoals we in onze Nieuwsbrief van december 2020 al berichtten, zal er dit jaar weer een "Stede Nieupoort" uitkomen, namelijk nummer 8.

In dit komende nummer vinden we bijdragen van mevr. W. de Graaf-Valk, Drs. L.M. van der Hoeven, Prof. Dr. H.V. Hogerzeil en E.A.N. Kon.

Bij het ter perse gaan van deze BC is nog niet bekend wanneer deze uitgave uitgebracht wordt, maar houdt u onze website en facebook in de gaten!

Schatten van de vuilnisbelt

In juli 2015 kreeg de HKN het verzoek om mee te werken aan een archeologische opgraving. Deze vondsten werden ontdekt in een bouwput voor een nieuw gemaal op de hoek van de Kerkstraat en Graafland in Groot-Ammers. Vrijwilligers van zowel HKN als de Archeologische Werkgroep Nederland (AWN) hebben o.l.v. archeoloog Timo Vanderhoeven vier dagen lang de grond gezeefd en onderzocht.
Ook enkele jongeren hebben meegeholpen bij de opgravingen.

Opgravingen met jeugdige vrijwilligers. Foto: Hans Keukelaar

Timo Vanderhoeven toont een vondst aan (toenmalig) wethouder Dirk Heijkoop en beleidsmedewerker van de gemeente Kees Benschop. Foto: Hans Keukelaar

De vondsten waren opmerkelijk; tussen de klei zijn resten gevonden van leren schoenen, huisraad, spijkers, kruiken, tabakspijpen, glaswerk, heiligenbeeldjes en aardewerk.
De vindplek bleek een vuilstortplaats, waarop spullen zijn gevonden uit eind 16e eeuw tot halverwege de 18e eeuw. Ook archeoloog Timo Vanderhoeven werd er enthousiast van: ”De gevonden spullen vertellen het verhaal van het dorpsleven in Groot-Ammers eeuwen geleden. En zoiets komt niet vaak voor. Meestal wordt in een beerput huisraad gevonden van één familie. Deze spullen zijn van het hele dorp. De vele schoenen vertellen bijvoorbeeld iets over de samenstelling van het dorp en de staat van het schoeisel vertelt iets over de rijkdom.”
Eline Amsing (stagiaire bij adviesbureau Arcadis): “Er is luxe en eenvoudig servies gevonden. Zowel rijke als arme mensen woonden hier in het dorp. Ook aan de tabakspijpen zie je dat. Zo is er een pijp gevonden met een heel fijn olifantje erop. Dat was alleen voor de rijkere mensen weggelegd."

Inmiddels zijn we 5 jaar verder. De vondsten zijn onderzocht en afgelopen september hebben we het rapport ontvangen, waarin een selectie van de vondsten is beschreven. Alle vondsten zijn opgehaald door Hans Keukelaar en Kees Benschop namens de Gemeente Liesveld. Beiden waren nauw betrokken bij de opgraving en daaropvolgende

proces.
Wij zijn erg enthousiast geworden door de beschrijvingen van bureau Earth Integrated Archeology B.V. uit Amersfoort. En we popelen om de uitkomsten met jullie te delen.

Toch moeten jullie nog even geduld hebben…
Afgelopen jaar hebben we een subsidieaanvraag gedaan (en toegekend gekregen) waardoor het mogelijk is om het boekwerk niet alleen digitaal, maar ook in een papieren versie uit te geven. Als straks Museum Het Stadhuis weer open is, zullen we in een tijdelijke tentoonstelling de vondsten laten zien en voor de scholen zal een scholenproject georganiseerd worden.

Op dit moment zijn we op zoek naar een aantal vrijwilligers die ons willen helpen bij de fotografie van de vondsten, de opmaak van het boek en vrijwilligers die willen helpen om een mooi scholenproject op te zetten voor de scholen in onze regio. Wie heeft zin om ons daarbij te helpen? Voor informatie kun je contact opnemen met Matzy van Harten, T: 06-38897113 of via de contactpagina op www.historischekringnieuwpoort.nl.

Daarnaast maakt Hans Keukelaar momenteel een inventarisatie van de pijpenkoppen. We hebben al veel pijpenkoppen in onze depotcollectie en hopen deze met hulp van het boek 'De pijpenmakers van Schoonhoven' en met medewerking van archeologiegroep Gorkum te achterhalen welke pijpen zijn gemaakt in Schoonhoven en welke in Gorkum. De bezitters van volkstuintjes roepen we op om pijpenkoppen, die ze vinden bij spitten van hun tuin, te schenken aan de HKN. Neem hiervoor contact op met Hans Keukelaar, T: 06-23035651.

Gevonden pijpenkoppen in Graafland.
Foto: Hans Keukelaar

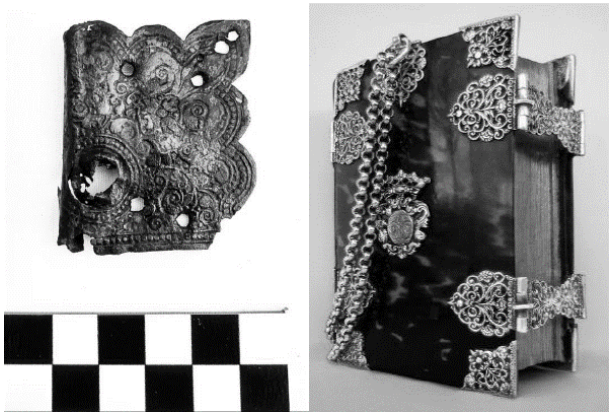

Beslagplaatje links, gevonden in Graafland.
Foto: vondstencatalogus.

Eén van de beschreven vondsten uit de catalogus (zie bovenstaande foto rechts).
Dit 17e-eeuwse koperen plaatje links is afkomstig van een boek. Al vanaf de late middeleeuwen werd de kaft van een boek verstevigd met metalen beslagplaatsjes. Dit voorkwam niet alleen slijtage aan de toen dure boeken. Ook kon men het boek met behulp van boeksluitinkjes goed dichthouden, zodat zich geen stof tussen de pagina's

verzamelde. Ten derde kon men het boek zo ter beveiliging letterlijk aan de ketting leggen.
Boekbeslag was er in allerlei soorten, vormen en maten, en het exemplaar wat we hier zien mag zeker tot de duurdere uitvoeringen worden gerekend. Dit plaatje is helemaal versierd met florale en geometrische patronen en was ooit glanzend goudkleurig. De kleine gaatjes zijn geen slijtage, maar overblijfselen van de kleine popnageltjes, waarmee dit beslag op het boek was vastgezet.

Matzy van Harten

Afgelopen periode binnengekomen:

- Jannie de Zeeuw: Brief dd. februari 1961 van Corrie Brussaard (dochter meester Brussaard) betreffende uitzending naar Suriname; oude ansichtkaarten Liesveld; rouw- en trouwkaarten.
- Van Jan v.d. Bergh: handgeschilderd bord van Nieuwpoort 700.
- Van Jopie Burggraaf: foto's (eigendom geweest van Marrigje Heilbron-Burggraaf geb. 02-02-1921 Streefkerk, overl. 03-10-2013 Den Haag).
- Helen Ooms: rijstkistje.
- Bart Witzier: servies "Lange Lijs", vitrinekastje.
- Dhr. A. den Boer, Nieuw-Lekkerland: zes lepeltjes van Nieuwpoort en Groot-Ammers.
- Margé Batens: visakte Streefkerk.
- Huib vd Graaf: gasmunt. Deze werd in de gasmeter (stadsgas) gestopt en dan kreeg men een bepaalde tijd gas. Dit is afgeschaft in 1958.
- P. Damsteeg: ansichtkaarten Langerak en Nieuwpoort.
- Mevr. Oosterbeek-Baardwijk; oude rouwkaarten.

Servies "Lange Lijs".

Gasmunt.

Alle gevers hartelijk dank.

Uitgaven Historische Kring Nieuwpoort

Tijdens de verbouwing van het Stadhuis kunt u bestellen via onze website. Verzending tegen portokosten. Enkele publicaties zijn uitverkocht, deze zijn wel in te zien in onze bibliotheek. Dit betreft 'De Stede Nieupoort 6' (vnl. Oud Hollandse tegels in Nieuwpoort). Deze laatste uitgave is digitaal leverbaar op cd (prijs € 11,50)

'De Stede Nieupoort 1' (176 pag.) Stadsrechten Nieuwpoort; verhalen over dienstbaren e.a.; beschrijving streekdracht in Nieuwpoort rond 1900; genealogie familie Voormolen. **Prijs € 6,80**	**'De Stede Nieupoort 2' (141 pag.)** Kerk in de 19e eeuw; eerste kadasterkaart Nieuwpoort; bewonings-geschiedenis uit 1832; beschrijving tabaksverwerkende industrie in Nieuwpoort; genealogie familie Van Harten; Nieuwpoort en Langerak op oude foto's. **Prijs € 8,90**
'De Stede Nieupoort 3' (147 pag.) Remonstrantse Kerk Binnenhaven; genealogie familie Snel; wel en wee bewoners rond 1930; beginjaren Coöperatieve Boerenleenbank Langerak-Nieuwpoort; vervolg Nieuwpoort en Langerak op oude foto's. **Prijs € 11,15**	**'De Stede Nieupoort 4' (128 pag.)** Genealogie geslacht Bunnik; onderzoek naar Graaflandse poort; gebeurtenissen Nieuwpoort en Langerak in 1787; geïllustreerde wandeling van Opperstok naar Gelkenes **Prijs € 11,35**
'De Stede Nieupoort 5' (224 pag.) bouwgeschiedenis Stadhuis Nieuwpoort; genea-logie echtpaar De Jonge en Becius; vervolg wandeling over Opperstok Sluis en Ammers; gezondheidszorg .Nieuwpoort en directe omgeving in 19e eeuw; Zilverfabriek Gebr. Baardwijk. **Prijs € 12,50**	**'De Stede Nieupoort 7' (308 pag.)** Beschrijving vesting Nieuwpoort en militaire geschiedenis; genealogie geslachten Van der Stok en Van der Bas; Minkema en Zonen, fabriek zuivelwerktuigen en wasmachines. **Prijs € 17,95**
'Liesveldse Vertellingen' Verhalen Oral History ; genealogie Den Burger; kaasdorp Gr.Ammers; middenstand Streefkerk; Van Kortleve naar Groeveldt anno 1958; Nieuwpoortse bierbrouwerijen vanaf ca. 1650; schilderij Pieter van der Stok e.a. **Prijs € 20,50 / € 18,50 voor leden**	**NIEUW** **'De Lekcrossers'** In dit boek wordt beschreven hoe in de winter van 1945 geallieerde militairen het bevrijde zuiden konden bereiken. **Prijs € 15,-**
'Van de Trappies tot de Zijde' Middenstand in de jaren vijftig in Streefkerk. **Prijs € 19,95**	**'Verleden Tijd'** Middenstand in 50er jaren in Groot-Ammers. **Prijs € 19,95**
'De schippersjongen van Nieuwpoort' Heruitgave ter gelegenheid van de opvoering van het toneelstuk t.g.v. Nieuwpoort 730 jaar. **Prijs 10,00**	**'De Hoge Heerlijkheid Langerak'** Ontstaan, bestuur (Van Boetzelaers), kerk, water; molens en de Hennepteelt. **Prijs € 23,50**
herdruk **"Weet je Nog"** Middenstand vijftiger jaren Nieuwpoort-Langerak **Prijs €19,95**	**"Sterk water: de Hollandse Waterlinie"** door Chris Will **Prijs €19,95**

Uitgaven Historische Kring Nieuwpoort

In dit nummer

- Meer dan 6200 jongens keerden niet meer terug naar Holland
- Interview met Koos Voets
- Archeologische oppervlakte-vondsten Achterland
- “De vijand was altijd onzichtbaar.”
- Oude Hollandse Waterlinie; Schoonhoven
- “Achteraf voelden wij ons toch min of meer gebruikt.”
- Klaas Voormolen; eerste assessor Nieuwpoort
- Een boeiend leven tussen meubels en textiel
- Vragen aan een vrijwilliger; Bert Bikker
- “Ik heb nooit één dag vrij gehad.”
- Oude gebruiken uit Nederlands-Indië
- Stadsgids worden, iets voor jou?
- In onderhoud: De maquette van Nieuwpoort
- De inundatiesluis van Nieuwpoort, een onderzoek
- De Oude Hollandse Waterlinie leeft
- Schatten van de vuilnisbelt

Historische Kring
NIEUWPOORT
Streefkerk Groot-Ammers Nieuwpoort Langerak Waal

Historische Kring Nieuwpoort
Postadres: Binnenhaven 27
2965 AB Nieuwpoort

byclockgeluy@historischekringnieuwpoort.nl
www.historischekringnieuwpoort.nl
www.Facebook.com/historischekring